

Måndagen den 17 december

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Les-
sebo m. fl. orter*

**§ 1 Om åtgärder för att rädda sysselsättningen i Lessebo m. fl. orter
(forts.)**

Fortsattes överläggningen om interpellationerna 1979/80:75, 80 och 81 samt frågorna 140, 150 och 152.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Från den tidigare debattomgången blev det kvar en del frågor, som jag alltså nu vill svara på.

Birger Rosqvist sade att det är angeläget att man inte bara talar om övergripande ansvar och vad som skall göras i industrifrågor utan också har konkreta lösningar på problemen. Ja, jag kan utan vidare vitsorda detta. Det krav på strukturplan som jag har mött också här i kväll från ett par talare är just denna typ av allmänt tal om vad man vill göra. Men när man närmare analyserar vad det innebär, är det knappast de konkreta åtgärder som erfordras för att klara strukturomvandlingarna som man kan beskriva i form av en övergripande strukturplan. Här är det för företagens skull nödvändigt att man inte bromsar upp en utveckling som är erforderlig för att säkra skogsindustrins fortlöpande utveckling och framtida konkurrenskraft.

Jag vill också vitsorda vad Birger Rosqvist sade om att det är segt jobb att skaffa ersättningsindustrier och alternativ sysselsättning där det är ofrånkomligt. Lika fullt är det vad man måste ha hög beredskap för att göra i ett skede, när svensk industri står inför genomgripande strukturförändringar. Då är det enda verksamma medlet för att säkra sysselsättningen just att skaffa alternativa produkter. Vilka branscher det sedan gäller är kanske av underordnad betydelse. Det viktiga är att industrins förnyelse går vidare.

I det sammanhanget frågade Birger Rosqvist mig om vi förbereder en proposition, som skulle främja skogsindustrins integration, dvs. utveckling mot en vidareförädling av den skogliga råvaran. Svaret på den frågan är ja. Möjligheten att säkra en vidareutveckling av skogsindustrin måste självfallet vara ett centralt mandat i den proposition om skogsindustrins framtid som vi har för avsikt att framlägga för riksdagen hösten 1980.

Till Kjell Nilsson vill jag säga att detta med att garantera sysselsättning är en oerhört svår fråga. Kan företagen klara detta, är det angeläget att man hittat former för att säkra sysselsättningen. Men om staten skall göra det i några slags generella termer, stöter det ofrånkomligen på handelspolitiska restriktioner. Det är nära nog omöjligt att i en exportindustri såsom

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Les-
sebo m. fl. orter*

skogsindustrin gå in med en eller annan form av subvention utan att det skapar handelspolitiska störningar, som kan bli mycket allvarliga.

Detta med att Södra Skogsägarna AB inte har någon ordförande har uppkallat ett par debattörer till kommentarer. Men det är ju inte statens ordförande det är fråga om utan de enskilda skogsägarnas mandat. Självfallet skall inte staten blanda sig i den saken. Styrelsen fungerar enligt min mening även under vice ordförandens ledning. Det finns alltså ingen anledning för regeringen att ingripa i en annan parts interna angelägenhet.

Bertil Måbrink tog upp en rad frågor. Bl. a. gick han in på frågan om energiavtalet för Göta bruk. Det kan sägas vara betecknande för denna debatt hur den på sitt sätt blir orimlig till sina konsekvenser, om vi här i kammaren skall föra en diskussion om enskildheter i företags affärer och dispositioner. Det är en angelägenhet som rimligen diskuteras i styrelserum och vid bolagsstämmor. Men det är verkligen inte en fråga som man tar upp till debatt i riksdagen, om man har någon respekt för de konstitutionella linjerna och kanske också för riksdagens arbetsformer.

Till Eric Rejdnell vill jag säga att jag självfallet är medveten om att Emsfors exportandel inte är oväsentlig och att den utveckling som där har skett är av stor betydelse. Men det måste ändå vara företagets styrelse som gör den bedömning av Emsfors fortsatta verksamhet som bara en koncernstyrelse kan göra. Men vi får naturligtvis vara beredda att diskutera de sociala och samhällsekonomiska konsekvenserna av företagets dispositioner. När företaget har fört förhandlingar med de anställda och det har haft nödvändigt samråd med kommuner och länsmyndigheter får vi se vilka de framtida utvecklingslinjerna är och vad vi från samhällets sida kan göra för att bemästra de problem som kan uppstå.

Rune Gustavsson noterade att jag var positiv till frågan om att ta vara på de utvecklingsprojekt som kan finnas. Frågan om en utvecklingsfond är alltså – jag vill understryka det – företagets och inte regeringens angelägenhet. Men självfallet har jag inget emot om företaget genom speciella arrangemang vill främja utvecklingen inom branschen eller i andra branscher för att säkra alternativt sysselsättning. Det bör vara företagets sak att tillsammans med de anställdas organisationer och länsmyndigheterna bedöma detta.

Margot Håkansson är helt oförstående för mitt principiella resonemang – och det beklagar jag. Det är ett helt orimligt påstående hon gör när hon säger att staten skall gå in och ta ett ansvar i företagen. Staten, regeringen eller riksdagen kan naturligtvis inte överta styrelsernas roll. Det är ett helt orimligt för att inte säga principiellt mycket allvarligt krav som hon här ställer. Jag kan inte tro att Margot Håkansson har sitt partis stöd för detta krav. Det vore onekligen intressant att få veta om så möjligen är fallet. Jag tror inte heller att Margot Håkansson har sin partigrupps stöd i kravet på direkta subventioner – det må då vara till Fridafors eller till något annat företag. Går man in med direkta subventioner för att säkra en överlevnad, vilket kan vara önskvärt, får man också ha klart för sig att detta, som jag tidigare har sagt, skapar handelspolitiska komplikationer.

Det finns all anledning att vi i denna debatt försöker klara ut vad som är

riksdagens och regeringens roll och vad som är näringslivets uppgift och inte försöker blanda begreppen på ett sätt som gör all debatt om framtida näringspolitik i realiteten meningslös.

BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Är det någon i denna kammare som omöjliggör en konstruktiv debatt om skogsindustrin, så är det industriminister Nils G. Åsling. Han stod här före middagspausen och sade att vi skall föra en principdebatt. Men vad i Herrans namn har industriminister Åsling för principer när det gäller den svenska skogsindustrin? Jag har till industriministern ställt en rad konkreta frågor, men han svarar inte på dem. Det tycker jag säger allt om hur meningslöst det över huvud taget är att föra en debatt med Nils Åsling om dessa så oerhört viktiga frågor.

Jag har exempelvis tagit upp SCPF:s prognoser för 1980-talet, som Nils Åsling mycket väl känner till. Där förutspås vad som kommer att hända med den svenska skogsindustrin, om skogsbolagen själva får rumstera om. Jag har bett Nils Åsling om en kommentar till detta, men tydligen har han ingenting att säga på den punkten, vilket måste bero på att han har samma uppfattning om utvecklingen som skisserats i prognosen.

Jag vidhåller att det är alldeles orimligt att skogsföretagen skall få föregripa det regeringsförslag som kommer att läggas fram till hösten – det fick vi ju besked om nu. Nog borde väl regeringen säga ifrån till de berörda företagen och tala om att de får vara så vänliga och inställa sina planer tills de får ta del av regeringens och riksdagens förslag? Däremot bör naturligtvis såväl skogsindustrin som fackens representanter redan nu få framföra sina synpunkter på hur den framtida skogsindustrin bör se ut.

Jag kan hålla med dem som säger att massaindustrin i det här landet är överdimensionerad och att den bör bantas ner. Jag delar helt den uppfattningen. Men detta kan definitivt inte få ske så oplanerat som man nu tänker genomföra det. Bör inte samma förhållande råda för skogsindustrin som det som gäller för folkkampanjen för avveckling av kärnkraften? Bör inte detta läggas upp på samma sätt som den kampanjen har lagts upp – något som vad jag förstår Nils Åsling inte kan vara okunnig om? Det skulle innebära att man avvecklar i den takt som man får fram alternativen. Men den frågan vill Nils Åsling inte diskutera.

ERIC REJDNELL (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret från industriministern att han anser att 75 milj. kr. i export är värt någonting. Det var ett värdefullt svar i den här debatten.

Låt mig också ta upp frågan om den yrkesmässiga rörligheten, som statsrådet Åsling berörde i sitt inlägg före middagsuppehållet. Statens styrelserepresentant i Södra Skogsägarna säger i en intervju i senaste numret

Måndagen den
17 december 1979

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Les-
sebo m. fl. orter*

av Skogsindustriarbetaren på frågan om vad man skall råda de människor som berörs av nedläggningarna:

”Var och en har ju själv frihet att lösa sina egna problem -- -. En viss rörlighet på arbetsmarknaden skadar nog inte. Vi får väl lära oss att flytta.”

Enligt tidningen tillägger han - som väl är, skulle jag vilja säga:

”Samtidigt ska alla goda krafter ställa upp: Samhället, facket, och i princip också företaget måste ta tag i frågan med all kraft.”

Jag undrar om Rutger Martin-Löfs uttalande kan vara till någon större tröst för dem som drabbats. Och är det så att man menar att också samhället skall ställa upp, då tycker jag att det skall ske på ett tidigt stadium.

Vad slutligen gäller den uteblivna inbjudan till industriminister Åsling från Emsfors bruk, så är den ordnad nu. Enligt fackets representant Stig Svensson, som jag varit i telefonkontakt med under middagsuppehållet, var det meningen att inbjudan skulle ha överlämnats till Nils Åsling vid fackets besök här uppe. Nu har jag dels från Stig Svensson, dels från ekonomichefen vid bruket fått bekräftat att inbjudan kommer att översändas nästa vecka. Platschefen har jag inte kunnat nå i kväll, eftersom han är på väg till Frankrike för att sälja brukets produkter - han har inte givit upp ännu.

MARGOT HÅKANSSON (fp) replik:

Fru talman! Industriministern tycker att jag ställer orimliga frågor. Jag för min del tycker att svaren är betydligt orimligare.

Jag tror inte att man kan föra en principdebatt utan att ta med de verkliga problem som människorna på de berörda orterna lever med dagligen och troligen också på natten. Många av dem är givetvis redan väldigt störda, därför att de inte vet hur det blir med framtiden.

Vi var tidigare i debatten ett par tre stycken som talade om Fridafors. Jag har försökt att påvisa att det faktiskt inte är så stora förluster företagen går med. Samhället måste vidta flera och dyrare och för människorna sämre åtgärder. Det kan inte vara så vattentäta skott mellan departementen att man inte resonerar om vad som är bra och vad som är dåligt, något som jag tror att vi måste göra här i riksdagen också.

Jag har inte menat att vi skall gå in och ta över styrelsens befogenheter, men de ställiga representanterna i styrelsen måste tänka litet längre och protestera litet tidigare när det gäller sådana här nedläggningsplaner. Vi har ett läge där man år 1976 gått från en förlust på 16 milj. kr. till 5 milj. kr., där man har ett försäljningsvärde på 91 milj. kr., varav 38 miljoner går på export, och där man tror att företaget på två år kan vara nästan lönsamt och därefter kanske kan gå ihop. Man begär bara en nådatid på två år. Skall man da från samhällets sida sätta in andra arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska åtgärder, vilka i stor utsträckning är dömda att misslyckas? Skall man utarma en bygd som inte har mer än en industri?

Jag anser att det är dessa frågor vi måste diskutera i riksdagen, även om jag inte begär att industriministern skall kunna lova dessa pengar nu. Men jag måste faktiskt kunna ställa dessa frågor och även frågan om huruvida varken

staten eller regeringen har något inflytande över utvecklingen i ett företag där staten ändå äger 40 % av aktierna.

Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Bertil Måbrink tycker att han inte får svar på sina frågor. Jo, han får svar på sina frågor, men sedan reser han en rad påståenden som jag egentligen inte har någon anledning att närmare kommentera.

Frågan om Cellulosaföreningens prognoser har jag över huvud taget ingen anledning att ta upp i detta sammanhang, därför att det är en fråga som Cellulosaföreningen får svara för. Jag skriver inte under på Cellulosaföreningens prognoser, eftersom vi i industridepartementen har ett eget beslutsunderlag för våra dispositioner.

Sedan säger Bertil Måbrink att man inte skall föregripa ett regeringsförslag. Nej, det är riktigt att det är önskvärt, men han är litet motsägelsefull, då han samtidigt säger att man borde avveckla i en takt där man har alternativ. Ja, men det är inte säkert att alternativen finns inom den här branschen, utan uppgiften är ju, om strukturplanen helt eller delvis blir realiserad, att skaffa alternativ i andra branscher. F. ö. framgår inkonsekvensen i Bertil Måbrinks framställning av att han säger att det finns en överkapacitet i branschen, dvs. att alternativen redan är in-tecknade.

Till Margot Håkansson vill jag säga att jag har en viss förståelse för att man hemma i valkretsen har krav på sig att ställa de här frågorna. Men låt oss allvarligt betänka konsekvenserna av om vi i fråga om alla företagsproblem vi har skall gå in och ställa krav av den art som Margot Håkansson redan har ställt, dvs. att regeringen skall ge direktiv till enskilda företags styrelser om hur dessa skall agera. Vem är det då som tar ansvaret? Vem bär upp det företagsekonomiska ansvar som skall vara drivfjädern i företagen? Hur klarar man detta rent konstitutionellt?

Vi måste ändå ägna dessa principiella frågor en liten tanke, eftersom vi i den här kammaren rimligen har ett ansvar som sträcker sig något utöver vad som kan gälla i andra fora.

Min fråga står kvar, naken: Finns det stöd från Margot Håkanssons egen partigrupp för kravet på att man skall agera på det sätt hon talat för och gå in och täcka förluster i enskilda företag på det sätt som Margot Håkansson tydligen förespråkar? Finns det inte stöd i den egna partigruppen för så långtgående principiella krav tycker jag att man skall vara mycket försiktig med uttalanden här i kammaren.

Förste vice talmannen anmälde att Margot Håkansson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

RAUL BLÜCHER (vpk):

Fru talman! Före middagspausen har flera talare påpekat hur intetsägande det interpellations- och frågesvar som vi nu behandlar är. Jag vill tillägga att det är ett skolexempel på hur industrins krisfrågor brukar behandlas av industriministern här i kammaren. Jag vill belysa det med exempel hämtade

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Les-
sebo m. fl. orter*

ur en likartad interpellationsdebatt i närliggande frågor för drygt en månad sedan.

Den osäkerhet som präglar Södra Skogsägarnas industriföretag i Småland gäller också för skogsägarföretaget Vänerskogs industrier i Värmland. Hotet om nya uppsägningar vid bruken Deje och Åmotfors är lika överhängande i dag som när krisen uppmärksammades i kammaren för drygt en månad sedan. Nyligen har Vänerskog i ett brev till skogsägarföreningens medlemmar påpekat att Deje och Åmotfors fortfarande inte är lönsamma och klart sagt ut att om lönsamhet inte kan visas snabbt så måste strukturåtgärder vidtas.

I ett interpellationssvar om den värmländska skogsindustrin den 12 november svarade industriministern ungefär som han gör i dag: "Inom båda företagen pågår analysarbete för att finna vägar till ökad lönsamhet. Resultatet av det arbete som nu pågår inom företagen föreligger inte ännu, och de produktions- och sysselsättningsmässiga konsekvenserna kan därför varken överblickas eller kommenteras f. n."

I dag ges samma svävande besked om Södra Skogsägarnas bruk i Småland.

Om bruken i Värmland sade Nils G. Åsling den 12 november att det är "ofrånkomligt att det uppstår sysselsättningsproblem som måste lösas på något sätt".

I dag har oraklet talat om Småland och sagt följande: "Jag bedömer det som ofrånkomligt att det härvidlag på kort sikt kan uppstå vissa sysselsättningsproblem. Nödvändiga struktureringsåtgärder bör emellertid inte förhindras. Uppkomna problem bör lösas på annat sätt."

Är det så industriministern för en principdebatt? Var finns principerna? Här går tusentals bruksarbetare i Småland och Värmland och bävar för sin närmaste framtid. Här sitter kommunpolitiker med stora skälvan inför utsikten till betydande avfolkning och ekonomiska problem.

En liten fingervisning har industriministern kommit med i debatten den 12 november. Då sade han att i själva verket "är varken planering eller finansiering några strategiska områden inom näringspolitiken i dag, utan det är helt enkelt lönsamheten".

Men vilken lönsamhet? Skall den Åslingska industripolitiken beakta den lönsamhet som de anställda vid Emsfors bruk har lagt fram material om i den rapport som Nils Åsling är så motvillig att ta del av? Eller är det bara kapitalägarlönsamhet, bara kortsiktig lönsamhet, som skall få råda?

Hur långt skall centraliseringen fortgå inom den svenska skogsnäringen innan vi får tillfälle att ta ställning till en samlad lösning för hela landets skogsindustri? Skall vi först låta ett fåtal beslutsfattare centralisera och lägga ner för att sedan säga till de arbetslösa i Delary, Emsfors, Deje, Fridafors och Åmotfors att de kan plocka kottar, renovera stugor, sälja varm koryv till turister eller ta förtidspension?

Hur många värdefulla och nya investeringar skall offras för denna centralisering innan något görs?

Det har talats om centerpartiets decentraliserande industripolitik här före

pausen i debatten. Vad menar centern med decentralisering i det här sammanhanget?

LARS HEDFORS (s):

Fru talman! Alla tycks vara överens om att Södra Skogsägarnas nedläggningsplaner är en tragedi för de anställda och för de bygder som drabbas. Längre än så sträcker sig emellertid inte enigheten. När man kommer till frågan hur man förhindrar dessa nedläggningar – eller åtminstone skapar rådrum åt de anställda – är industriministern märkbart tomhänt och handlingsförlamad. Man kan nästan i likhet med Birger Rosqvist tala om uppgivenhet. Samma uppgivenhet präglar helt följdriktigt också den centerpartistiske riksdagsmannen från Kronobergs län, det i detta sammanhang hårdast drabbade länet.

Rune Gustavsson nöjer sig nämligen i sin interpellation i stort sett med att räkna upp alla de faktorer som gör att företagsledningen anser att s. k. strukturella åtgärder måste vidtas. Detta mynnar sedan ut i en lätt resignerad fråga om vilka möjligheter industriministern ser att skapa alternativ sysselsättning i de drabbade orterna. Det är alltså fråga om ett accepterande av Södra Skogsägarnas planer. Inte ett ord om att nedläggningarna kanske borde stoppas! Inte ett ord om att man kanske borde utreda de samhälls-ekonomiska konsekvenserna av eventuella nedläggningar. Och det är egentligen ganska egendomligt, för här har ju faktiskt centerpartiet sitt livs chans att i praktisk handling omsätta ibland diffust prat om lokalsamhällen och decentralisering. För det handlar ju ytterst om att rädda väl fungerande små lokalsamhällen och förhindra en gigantisk centralisering av skogsindustrin.

Så en sak till. Det här gäller naturligtvis främst de fem nu nedläggningshotade brukena. Men höjer man blicken en bit över horisonten, så finner man att Södra Skogsägarna faktiskt har fler ganska gamla, ganska nedslitna inlandslokaliserade bruk, och på de brukena sprider sig nu osäkerheten, sprider sig nu rädslan – delvis underblåst av dunkla uttalanden från företagsledningen. Vems tur är det nästa gång? Frågar man, Vad kommer att hända med min arbetsplats? Vad kommer att hända med min kommun? Otryggheten sprider sig som ringar på vattnet. Det här får naturligtvis många och obehagliga konsekvenser. En mera påtaglig sådan konsekvens är att de anställda – inte bara på de nu nedläggningshotade brukena utan också på de andra – så smått börjar se sig om efter andra sysselsättningar. Den ene kvalificerade yrkesarbetaren efter den andre försvinner till jobb på andra håll. Och så får företaget ett skäl till för nedläggning eller nedskärning: brist på yrkesutbildad arbetskraft. Det är alltså fråga om en ond cirkel, som till synes obevekligt leder till företagets och bygdens död. Det är ett perspektiv som är särskilt skrämmande för mig, som kommer från en kommun med en av Södra Skogsägarnas största anläggningar inom sina gränser, nämligen Markaryds kommun med Strömsnäsbruk.

Detta är en utveckling som vi socialdemokrater inte vill åse stillatigande.

Måndagen den
17 december 1979

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Les-
sebo m. fl. orter*

Vi kräver därför:

För det första: Se till att de skogsägare som inte avverkar tillväxten verkligen kommer att göra detta! Det är djupt omoraliskt att företag läggs ned med motiveringen att råvara fattas, samtidigt som vi vet att virke står och förfäres ute i markerna.

För det andra: Utarbetat först en strukturplan för hela skogsindustrin! Det skulle hindra en mängd onödiga nedläggningar och skapa lugn och arbetsro i många fabriker som då kan fortleva. Det skulle också ge möjligheter till utveckling av de innovationer som man nu arbetar med på en del av de nedläggningshotade bruken. Fridafors är ett exempel på det.

Nu vet jag emellertid att industriministern inte kan tillmötesgå de kraven. Men skulle han inte här i kväll åtminstone kunna ge de anställda vid de bruk som inte är akut nedläggningshotade någon form av garanti?

RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Fru talman! För Lars Hedfors är tydligen formuleringarna i min interpellation mer intressanta än de problem som finns på de olika orterna.

Det är så, Lars Hedfors, att jag har tagit upp den här frågan utifrån den situation som finns, och jag har ställt frågan: Om det inte finns sysselsättningsmöjligheter vid de nedläggningshotade företagen, vilka ersättningsindustrier finns det då? Vi måste hela tiden arbeta för att trygga sysselsättningen, och om det inte finns förutsättningar för att lösa sysselsättningsproblemen med den nuvarande produktionen, måste vi hitta någonting annat. Detta är utgångsläget.

Centerriksdagsmännen i Kronoberg och i Blekinge har tagit upp denna fråga direkt med ledningen för Södra Skogsägarna och framställt krav, som vi hoppas skall kunna accepteras. Det skulle leda fram till att utvecklingen vid dessa industrier skulle kunna gå en ljus framtid till mötes.

Sedan är det rätt intressant att notera att nu – 15–20 år efter det att centern började att arbeta hårt för regionalpolitiken och decentraliseringen – kommer även socialdemokraterna med sådana krav. Jag förstår att det smärtar många socialdemokrater i dag, bland andra Lars Hedfors, att nu tvingas inse att det var centerns linje när det gäller regionalpolitiken och decentraliseringen som var den riktiga. Socialdemokraterna ångrar i dag djupt att de under hela 1960-talet så frenetiskt motarbetade de krav som centern då ställde.

LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! Faktum kvarstår i alla fall, Rune Gustavsson, att det i interpellationen i huvudsak talas om alla de skäl som man kan åberopa för att vidta de här strukturella åtgärderna. Man talar där om den växande konkurrensen från utlandet, den bristande lönsamheten, den nya lägkonjunkturen, den begränsade tillgången på råvaror osv.

Sedan står det också: "Från skilda håll görs därför den bedömningen att en struktumodaning inom skogsindustrin är oundviklig." Och interpellationen

mynnar ut i frågan: "Vilka möjligheter ser statsrådet att skapa alternativa sysselsättningsmöjligheter i de orter som drabbas av de aviserade strukturella åtgärderna inom Södra Skogsägarna AB?" Frågan är alltså inte *om* orterna drabbas, utan det sägs: de orter *som drabbas*.

Om Rune Gustavsson vill aktivt arbeta för att trygga sysselsättningen i de här orterna och har framställt krav på det, skulle man kunna fråga: Vilka är de konkreta åtgärder som Rune Gustavsson vill vidta för att trygga sysselsättningen på de här orterna? De konkreta åtgärderna har vi inte hört talas om.

Om åtgärder för att rädda sysselsättningen i Lessebo m. fl. orter

RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Fru talman! Det här anförandet av Lars Hedfors understryker ytterligare att det inte är fråga om problemen som sådana utan att det är formuleringarna i min interpellation som Lars Hedfors är intresserad av. Det är de frågeställningar som jag har pekat på som är aktuella och det är de som är anledningen till den här situationen.

Sedan till frågan vilka de konkreta åtgärder är som jag vill vidta. Jag redovisade ju dessa i mitt förra inlägg. Jag har ställt den frågan till direktören vid Södra förbundet. Jag har ställt frågan också till industriministern här i dag, vilken har ställt sig positiv till en fond, som skall användas för att utveckla de produkter som man nu arbetar med. Den fonden kan vara en form av förlusttäckningsbidrag medan man försöker att få rätsida på produktionen vid de olika företagen. Detta är en konkret åtgärd. Men jag har inte funnit att vare sig Lars Hedfors eller andra socialdemokrater har föreslagit någon annan konkret åtgärd än en strukturplan för skogsindustrin. En sådan löser inte de här problemen.

LARS HEDFORS (s) replik:

Fru talman! En strukturplan kanske inte direkt löser alla problem, men den ger, som jag sade tidigare, de anställda ett rådrum - den ger tid att arbeta fram alternativ.

När det gäller Rune Gustavssons fond för produktutveckling tror jag inte att man räddar de här bruken från nedläggning med hjälp av en sådan fond. Jag tror att det vill till helt andra åtgärder. Det är just den här strukturplanen som kan ge rådrum för de anställda.

BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Förändringar i samhället äger ständigt rum. Det gäller inte minst på näringslivets område. Genom förändringar, rationaliseringar och strukturomvandlingar har dagens Industrisverige möjliggjorts. Omdaning av samhället har inte alltid skett smärtfritt. De människor som drabbas när företag försvinner eller minskar sin verksamhet upplever detta självfallet som mycket negativt. Särskilt markant är detta för orter som har endast *en* stor industri inom sitt område.

När det gäller de frågor som här diskuteras vill jag beröra endast Emsfors bruk. Underlaget för förslaget till MBL-förhandlingar om nedläggning av

Måndagen den
17 december 1979

*Om åtgärder för
att rädda syssel-
sättningen i Les-
sebo m. fl. orter*

Emsfors bruk har framtagits av en konsult. I konsultrapporten har man konstaterat att underskotten varit mycket stora och att det inte anses möjligt att uppnå lönsamhet, i varje fall inte på kort sikt.

Emellertid vill jag här anföra några synpunkter, som måhända kan påverka ett nedläggningsbeslut.

Det är känt att stora satsningar under de senaste åren redan har gjorts vid Emsfors bruk. Ca 65 milj. kr. har investerats. En ny pappersmaskin - PM 1 - har tagits i drift. Att så snart efter en stor investering föreslå en nedläggning kan bedömas såsom förhastat, särskilt med tanke på att en så komplicerad maskin som en pappersmaskin kräver inemot två års inkörningstid, innan man kan se vad den går för.

Under oktober och november månader i år har verkningsgraden för denna pappersmaskin nått upp till en nivå där den skall och bör ligga, nämligen en verkningsgrad på mellan 80 och 85 %. Dessa uppgifter fanns inte tillgängliga när konsultuppdraget redovisades.

Vid de inledande MBL-förhandlingarna framkom att visst siffermaterial i konsultrapporten inte var helt korrekt. Rapporten speglade en alltför negativ utveckling för Emsfors bruk. Om nu det material som de fackliga företrädarna tagit fram är riktigt, så kommer Emsfors bruk redan under år 1981 att gå med vinst. Förlusten för 1980 anses bli obetydlig.

Eftersom det i dagens läge är svårt att få en klar bild av situationen vid Emsfors bruk är det angeläget att allt görs för att underlaget för besluten blir så riktigt och korrekt som möjligt. Att generellt begära statligt stöd så fort någon bransch eller företag råkar i kris behöver inte alltid vara den bäst framkomliga vägen. Men vad som är angeläget är att beslutsunderlaget är så riktigt som möjligt, och i detta sammanhang har staten självfallet också ett ansvar.

Industriministern sade att han förutsätter att styrelsen i sin bedömning blickar in i framtiden och ser hur branschen i dess helhet skall klara sig framöver. Jag för min del förutsätter att såväl styrelsen som staten gör allt för att beslutsunderlaget i det här fallet skall bli så korrekt som möjligt.

Att framtidsutsikterna vid Emsfors bruk inte är så negativa som konsultrapporten givit sken av visas av såväl företagsledningen som de anställda vid bruket. De har uppenbarligen en okuvlig tro på brukets framtid. Man har inte resignerat, utan man har tagit fram ett underlagsmaterial som tyder på fortsatt och lönsam drift vid Emsfors bruk, och detta förhållande tycker jag bör tillmätas rimlig vikt vid bedömningen inför det slutliga beslutet.

Industriministern NILS ÄSLING:

Fru talman! Bara ett par korta kommentarer.

Här har nu vitsordats att den inbjudan från Emsforsanställda som jag skulle ha fått inte har kommit - på grund av något missförstånd har den blivit fördröjd på vägen och kommer nästa vecka. Det kan ju vara skäl att notera detta, och jag skall med intresse se vilka möjligheter jag har att träffa de Emsforsanställda för närmare diskussioner.

Lars Hedfors kräver här tvångsavverkning för att säkra råvarutillförseln till industrin. Det vore intressant om socialdemokratin mera precis gick in på sitt förslag i det avseendet. Innan man kan föra en meningsfull diskussion om detta bör socialdemokratin ha preciserat hur man vill ha tvångsavverkningen upplagd. Annars blir alltså diskussionen inte särskilt meningsfull i sammanhanget.

Får jag till sist beträffande kravet på en strukturplan säga, att detta är ju närmast en lek med ord. Vad är det vi diskuterar här? Jo, det är en strukturplan som Södra Skogsägarna har framlagt för de anställda för närmare förhandling. Tror någon att en annan form av strukturplan skulle se annorlunda ut? Menar man det innebär det ju att man över huvud taget ifrågasätter om företagets styrelser kan veta hur en strukturplan skall se ut utifrån företagets situation eller om det finns någon annan institution här i landet som så att säga kan bedöma vad som är bäst för de skilda företagen. Jag tror inte det. Även om man gjorde en landsomfattande strukturplan, vilket möjligen leker någon i hågen, skulle man därvid självfallet vara tvungen att utgå från varje företags bedömning av sin egen situation – annars skulle planen vara meningslös och verkningslös.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 2 Om sysselsättningen i Kalmar län

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Bernt Nilssons* (s) den 29 november anmälda interpellation, 1979/80:88, och anförde:

Fru talman! Bernt Nilsson har frågat mig dels vilket syfte jag anser att länsplaneringen har för Kalmar län, dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa skogsindustrins råvarubehov, dels ock vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa sysselsättningen i Kalmar, Flygsfors, Emsfors, Västerвик och andra nedläggningsdrabbade orter i Kalmar län.

Riksdagen har under våren 1979 antagit riktlinjer för regionalpolitiken (prop. 1978/79:112, AU 1978/79:23, rskr 1978/79:435) och därvid tagit ställning till länsplaneringens syfte och inriktning.

Länsplaneringen i Kalmar län syftar till att klargöra hur de regionalpolitiska målen för arbete, service och miljö skall nås.

En av länsplaneringens viktigaste uppgifter är härvid att samordna utbyggnaden och inriktningen av olika verksamheter i länet. Planeringen skall sålunda medverka till att insatser inom olika samhällssektorer samlar ger en så god effekt som möjligt inom resp. region i fråga om tillgång på arbete, service och god miljö. Härigenom får man en så effektiv användning som möjligt av begränsade ekonomiska resurser.

Riksdagens beslut om regionalpolitiken innebär bl. a. att länsplaneringen görs mer konkret och åtgärdsinriktad. När sysselsättningsproblem uppstår i regioner med svåra strukturproblem inom näringslivet måste tyngdpunkten i

Måndagen den
17 december 1979

Om sysselsättningen i Kalmar län

arbetet med att lösa dem bygga på initiativ i länen från företag, kommuner och länsorgan. Länsstyrelsen har därför tilldelats särskilda medel för att vidareutveckla åtgärdsförslag som redovisats i länsplaneringen.

Vad gäller skogsindustrins råvarubehov är det välkänt att det på flera håll i landet råder brist på råvara till skogsindustrin. Bristen på råvara beror på att det i vissa delar av landet råder en överetablering av skogsindustrin i förhållande till den årliga skogstillväxten. Virkesförsörjningen har dessutom försvårats genom att avverkningarna de senaste åren har legat klart under den årliga skogstillväxten.

Virkespriserna spelar en avgörande roll för virkesutbudets storlek. Den uppgång i priserna som har skett under innevarande virkessäsongs torde därför bidra till att öka virkesutbudet till skogsindustrin.

För att stimulera virkesutbudet på kort sikt beslöt riksdagen våren 1979 om ett tillfälligt gallringsbidrag under år 1979. Gallringsbidraget har lett till ett ökat utbud av skogsråvara till framför allt massaindustrin.

För att på längre sikt stimulera till ett ökat utbud av virke har en kommitté tillkallats med uppgift att föreslå åtgärder i syfte att möjliggöra ett ökat virkesutbud inom ramen för den årliga tillväxten i skogen. Av avgörande betydelse i detta sammanhang är utformningen av skogsbeskattningen.

Några ytterligare åtgärder för att öka virkesutbudet är f. n. inte aktuella.

På frågan om vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att säkerställa sysselsättningen i vissa nedlägningsdrabbade orter i Kalmar län vill jag hänvisa till de uttalanden jag tidigare i dag har gjort som svar på interpellationer av Rune Gustavsson m. fl. Vi följer med stor uppmärksamhet utvecklingen i länet, och självfallet skall alla tillgängliga arbetsmarknadspolitiska medel sättas in för att underlätta de omställningsproblem som kan uppstå.

BERNT NILSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Industriministern hänvisar i sitt svar till den tidigare debatten här i dag. Det hade naturligtvis varit bra om jag i förväg hade fått ett begrepp om vad industriministerns svar skulle röra sig om även i det sammanhanget. Det fick jag visserligen under eftermiddagen, och jag har för all del haft god tid att läsa det svaret. Jag måste med förlov säga att det från ett par synpunkter i varje fall kanske inte gjorde så mycket att jag inte fick det beskedet i förväg. Jag skall återkomma till det.

Vad först gäller länsplaneringens syfte i Kalmar län så anges det i svaret att länsplaneringen skall klargöra de regionalpolitiska målen och ange hur de skall nås. Länsplaneringen skall samordna dessa mål och medverka till att nå dem. Det senaste riksdagsbeslutet i denna fråga innebär, som mycket riktigt påpekas i svaret, att länsplaneringen skall göras mer konkret och åtgärdsinriktad. Det är naturligtvis bra.

Jag har deltagit i länsplaneringen alltsedan den började, och jag har varit med om att lägga upp målen flera gånger för Kalmar län. Vi har också inom

länsplaneringen talat om hur de skall näs, och vi har talat om att industriinvesteringarna i Kalmar län ligger långt under rikets genomsnitt. Vi har i senaste länsplaneringen talat om att de nu är katastrofalt låga. Vi har talat om att byggnader och maskiner är gamla i förhållande till den industriapparat som finns i riket i övrigt. Vi kommer i den redovisning som snart läggs fram att tala om att antalet industrissysselsatta i länet har minskat med i runt tal 1 700. Vi har också talat om att Kalmar län har färre statligt anställda än genomsnittligt i riket. Och vi har sagt att för att klara en stor del av dessa problem måste regeringen hjälpa till. Har då regeringen gjort det? Det är väl närmast så att staten själv har bidragit till att minska sysselsättningen i länet genom bl. a. nedläggningen av F 12.

Med hänvisning till att industriinvesteringarna är så låga har vi dessutom framhållit att det måste till mera industriinvesteringar, mera forskning och utveckling, samt en större förädling om vi över huvud taget skall överleva. Vi har också sagt att regeringen måste stimulera detta.

Man måste då ställa frågan: Vad har regeringen gjort? Vilka åtgärder har regeringen vidtagit?

Under förra regeringsperioden då Nils G. Åsling var industriminister gav regeringen ut miljarder kronor utan att ställa några motkrav på företagen. Ni har portionerat ut pengar utan att be företagen om några insatser i stället.

I det förra interpellationssvaret, som det hänvisas till i svaret till mig, talas det om att Södra Skogsägarna exempelvis har fått 40 % av aktiekapitalet, dvs. 500 milj. kr. Här ställs det nu krav på regeringen, att den skall påverka utvecklingen. Men industriministern hänvisar bara till att det är formellt omöjligt att göra det. Är det rimligt att hantera frågan på det sättet - att först betala ut 500 milj. kr. till företaget och sedan avsvära sig alla möjligheter till påverkan genom att krypa bakom talet om att det är styrelsen som skall sköta företaget? Att staten har ett ansvar åtminstone till 40 % för vad skogsägarna gör, kan man väl ändå inte komma ifrån.

I svaret på min interpellation hänvisar industriministern bara till "tyngdpunkten i arbetet" med att lösa problemen måste "bygga på initiativ i länen från företag, kommuner och länsorgan" - detta alltså i stället för att säga att staten skall göra någonting. Skulle industriministern vilja tala om för mig hur det arbetet skall gå till? Hur skall man få företagen att investera mera och vidareutveckla sina produkter?

Vi har gång efter annan från det fackliga distrikt jag representerar påtalat situationen och pekat på problemen i länsplaneringarna osv., men företagen gör ingenting. Inom industrin börjar nu eftersläpningarna att ge sig till känna. Kommuner och landsting investerar så mycket de kan, t. o. m. så mycket att ekonomiminister Bohman vill börja bromsa den kommunalpolitiska utvecklingen. Länsstyrelsen har inga resurser till de ingrepp som skulle behövas. Jag efterlyser nu regeringens ansvar i det här sammanhanget. Det talas inte ett ord i interpellationssvaret om att regeringen skulle ha något ansvar.

Länsplaneringen är en stor och meningslös apparat om regeringen inte ens

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättningen
i Kalmar län*

vill notera de problem som finns och vidta erforderliga åtgärder. Det är regeringen som har styrmedlen. I stort sett har regeringens åtgärder endast gått ut på att justera befolkningstalen i Kalmar län. De har minskat med 10 000 bara under en kort tid. Om inte regeringen har kraft och förmåga att vidta några åtgärder, undrar jag om man inte skall sluta med länsplaneringen. I så fall kan man lika gärna sätta dit en datamaskin som registrerar utvecklingen och talar om hur befolkningstalen skall minskas osv. Det måste upplevas som helt meningslöst att hålla på med det här arbetet som ger så liten resonans uppe i kanslihuset.

Så till min andra fråga som gäller skogsindustrins råvarubehov. Man skyller här ifrån sig och säger att det råder brist på råvara. Skogsindustrin av i dag skulle kunna förses med råvara både nu och för lång tid framöver om avverkningarna var lika stora som tillväxten. Råvaran skulle inte räcka till därest företagen körde med hundraprocentig kapacitet, men det kan de inte göra. Med det kapacitetsutnyttjande som är möjligt skulle således tillväxten räcka till. Men skogsägarna föredrar att låta bli att avverka skog, trots att de för sitt virke får ut dubbelt så mycket pengar som i USA och Canada. Skogsägarna klarar sig bra, i varje fall ännu så länge. Att mängder av industriarbetare kommer i kläm som en följd härav struntar man helt enkelt i.

Hur har man då agerat från skogsägarnas sida? Jo, som jag redan har sagt får skogsägarna ut priser som ligger dubbelt så högt som i USA och Canada. Regeringen har sett till att skogsägarna själva får ta hem pengarna i stället för att omsätta dem i strukturomvandling, förnyelse av industrikapaciteten osv. När sedan problem uppstår skyndar genast skogsägarna till regeringen och säger att de befinner sig i ett krisläge och att de själva inte kan klara av problemen. Nils Asling går då in och betalar ut 500 milj. kr. till skogsägarna, och så rullar det hela vidare utan att man från regeringens sida ställer några krav på motåtgärder – det gäller exempelvis krav på leveranser av virke, krav på inflytande i vad gäller utvecklingen. Men så här kan det naturligtvis inte få fortgå. I varje fall har staten till 40 % ansvaret för vad som händer i Södra Skogsägarna.

Nu står man alltså inför omfattande industrinedläggningar. Enligt tidningsuppgifter har industriministern sagt att det inte finns någon anledning för staten att gå in och ta något som helst ansvar utan att styrelserna själva får klara av det. Industriministern vill inte ens säga om uppgifterna är riktiga eller inte. Han påstår också att processen sker under socialt acceptabla former. Jag vill här ännu en gång hänvisa till att staten har ett ansvar, och jag ifrågasätter om, som det har beskrivits, processen sker under socialt acceptabla former. Nu hänvisar regeringen till den utredning om skogsbeskattningen som har företagits. Det är naturligtvis bra med en sådan utredning, för här finns det en hel del att göra. Men någon beredskapslagstiftning av det slag som vi socialdemokrater har föreslagit är tydligen inte aktuell. Jag beklagar det, därför att det är regeringen som har möjlighet att påverka situationen när det gäller att få fram råvara. Det är endast regeringen som här kan vidta erforderliga åtgärder. Utvecklingen är med andra ord inte socialt acceptabel. Hur skall vi ute i länen kunna åtgärda

detta? Såvitt jag kan förstå har vi inga som helst möjligheter att göra det. Det finns tillräckligt med råvara för att tillförsäkra skogsindustrin ett jämnt flöde, vilket innebär att denna kan täcka sitt behov.

De skattelättnader på 600 milj. kr. som den borgerliga regeringen i fjol medverkade till var helt omotiverade och fick motsatt effekt: Skogsägarna behöver inte fälla skog. De klarar sig ändå. Följden blir alltså, som jag tidigare har sagt, att tusentals människor inom skogsnäringen drabbas. De sitter låsta med sina egnahem på orter där det är mycket svårt att försälja fastigheterna och där det är svårt att få utkomst på annat sätt. Man är helt beroende av skogen och skogsägarna. Och det är som sagt var regeringen som har ansvaret för att detta flöde kommer och att det verkligen utvecklas på det sätt som skogsindustrin önskar.

Det är också enligt min uppfattning regeringen som har ansvaret att se att det händer någonting på vidareförädlingsidan. Framför allt är det de privata skogsägarna som måste öka sin avverkning. Om jag tittar på Kalmar län så framgår det att en normal avverkningskapacitet på arealen ligger på 1,25 % med 80-årigt omlopp. Domänverket och bolagen klarar detta bra, men de privata skogsägarna ligger på endast en halv procent av den möjliga avverkningen, dvs. man avverkar två femtedelar av det man skulle kunna avverka. Det är helt otillständigt att det skall få fortsätta på detta sätt, och regeringen måste gå in här och påverka.

Jag har i min interpellation också pekat på sysselsättningsläget i Kalmar län, att det inger stor oro, speciellt när det gäller industrissysselsättningen. De låga industriinvesteringarna under lång tid, som jag nämnt förut, gör att det nu börjar ge utslag. Vi kommer inte ifrån det, och staten har medverkat till detta. Där skulle jag inom parentes vilja ställa en fråga till industriministern: När kommer den utlovade kompensationen för nedläggningen av F 12? Det rör sig om 400–500 människor som drabbas av den nedläggning som nu pågår, och det är alltså bråttom.

Det är med andra ord ni i regeringen som har bollen, och vi förväntar oss att ni skall göra någonting åt detta.

I Kalmar län finns det f. n. 4 000 människor som vill ha jobb. Det är ungefär 2 000 människor som är färdiga för omedelbar placering. Resten är i beredskapsarbeten eller utbildning. Det är ytterligare 1 000 människor för vilka sysselsättningen i dag diskuteras, bl. a. i Emsfors, inom Södra Skogsägarna, inom Västerviks pappersbruk osv.

Vi har också glasbruken, som jag hoppas att industriministern inte har glömt, även om man skulle kunna tro det. Vi hade en diskussion för drygt ett halvår eller ett år sedan angående Björkshult och den långsiktiga planeringen för glasbruken. Detta avvisade då industriministern som helt onödigt. Detta var en strukturomvandling som skulle ske av sig själv.

Men vad gör regeringen nu för dessa människor? Jag har i dag fått uppgifter om att ett stort antal av dessa människor fortfarande är arbetslösa. Regeringen har såvitt jag vet icke vidtagit några åtgärder för att hjälpa dessa människor, trots att man så ivrigt gick ut och talade om den grå zonen för Högsby kommun, som det var fråga om. Trots riksdagsbeslutet om en samlad

utvecklingsplan som vi så småningom fick till stånd har planen ännu inte kommit, fast det var så länge sedan vi diskuterade frågan och där vi skulle leva kvar på 1978/79 års nivå med sysselsättningen.

Trots detta tillåter regeringen att Flygsfors också läggs ner utan att man ingriper. Jag förmodar att industriministern säger som han sade nyss, nämligen att det är orimligt att gå in eftersom det är styrelserna som skall besluta om dessa frågor. Det är helt enkelt det som industriministern gömmer sig bakom. Men har regeringen glömt det riksdagsbeslut som togs angående glasindustrin, eller vad är det fråga om egentligen? Vad gör regeringen för glasbruksarbetarna i Flygsfors?

Utöver det kan jag säga att vi i dag har sett att det är inte mindre än sju företag i Hultsfreds kommun som har gått i konkurs på mindre än ett år. Vad gör regeringen för de anställda där? Jo, industriministern hänvisar i svaret på min interpellation till att tyngdpunkten i arbetet med att ordna sysselsättning bygger på initiativ från företagen i länet. Men det är de företagen som ramlar. Hur skall de kunna klara sysselsättningen? Hur skall kommunerna klara sysselsättningen? Hur skall länsorganen klara sysselsättningen? Det är ju dem industriministern hänvisar till. Det går inte att krypa bakom dem hur länge som helst.

Här är det väl initiativ för att klara vidareutveckling osv. som måste till, och det är angeläget att få ett besked om hur regeringen analyserar situationen. Det räcker inte med bara de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, som industriministern har hänvisat till. I det här sammanhanget går det alltså inte att krypa bakom arbetsmarknadsministern och företagens styrelser, utan här måste till åtgärder från regeringen. Industriministern måste ta tag i frågorna.

Massaindustrins problem har diskuterats här hela eftermiddagen, så jag skall inte säga så mycket om dem. Man hänvisar till virkesbrist i vissa fall, och det har ju talats om förut att som det ligger till nu är det virkesbrist, det är alldeles riktigt. Men om avverkningen sköttes som den skulle, så skulle det inte behöva vara det.

Virkesbristen gäller emellertid inte för vare sig Emsfors, Fridafors eller pappersbruket i Västervik. I Emsfors vidareförädlar man massa, och i Fridafors och Västervik återvinner man pappersavfall. I båda fallen rör det sig alltså om en lovvärd och nödvändig vidareförädling, som vi måste satsa på i framtiden.

Skall man nu låta den här verksamheten bara ramla ner, bara gå tillbaka? Industriministern säger att det inte går att göra någonting, utan företagen skall sköta det här själva. Skall de göra det, då är det inget tvivel om att det kommer att bli nedläggningar.

När det gäller Emsfors har det visats här att nedläggningen sker på mycket egendomliga bevekelsegrunder. Industriministern har, som sagt, ett ansvar som den som står för delägandet i det här sammanhanget. Borde vi inte ta vara på möjligheten att vidareförädla och vidareutveckla för att den vägen få sysselsättning? Hur skall man annars bära sig åt?

Södra Skogsägarna hade ett förslag som gick ut på att bygga ett

pappersbruk i anslutning till massabruket. För en stund sedan sade Nils Åsling att han tänkte ta kontakt med Södra Skogsägarna, och jag skulle vilja råda honom att dels se vad det går att göra av de idéer man hade om att vidareförädla sin massa, dels se till, som här har sagts, att åtminstone få en fungerande ordförande i styrelsen, som nu skall sköta om problemen.

Det måste vara angeläget att bevara och vidareutveckla. Den återvinning som görs på pappersbruket i Västervik tycker jag är utomordentligt viktig.

I Kalmar län har 2 000 industrijobb kommit bort på två år. 4 000 människor är i stort sett färdiga för omedelbar placering. För ytterligare 1 000 människor i Kalmar län diskuterar man nedläggning, och kanske det blir fler ändå. Vad vill industriministern göra åt detta?

Industriministern har i varje fall i dag avsvurit sig allt ansvar för den här utvecklingen. Det är styrelserna, det är företagen, det är kommunerna, det är länsorganen som skall klara allt. Men tala då om för oss hur de skall göra det! Vilka resurser har de för detta? Det räcker inte längre med att hänvisa till dessa organ, utan här måste till arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag är väl i likhet med andra litet förvånad, för nu hänvisar regeringen till att sysselsättningsläget i landet har förbättrats. Ja, det är att ha små anspråk måste jag säga, med tanke på den lilla ökning som har skett. Man hänvisar till att man skall utnyttja möjligheterna till yrkesmässig rörlighet, som det heter så fint i svaret. Vad är det? Jo, ingenting annat än den flyttlasspolitik som Rune Gustavsson sade att centern fördömde. Men nu sitter en centerpartistisk industriminister och rekommenderar att en flyttning skall ske, även om det som sagt så fint heter att det är fråga om yrkesmässig rörlighet.

Industriministern representerar det parti som för några månader sedan gick ut och talade om att man skulle skapa 400 000 nya jobb, varav 270 000 inom industrin. Då uppfattade vi det såsom ett löfte. Senare sades det att det var en målsättning. Jag skulle vilja fråga: Vilken målsättning har ni inom centern och vilken målsättning har industriministern i detta avseende? Det går inte att bara justera befolkningstalen, utan det måste också göras någonting ute i länen om ni skall bli trodda.

ARNE ANDERSSON i Gamleby (s):

Fru talman! Här har under eftermiddagen i allt väsentligt diskuterats frågor som berör verksamheten inom skogsnäringen. Det är då en enhet som över huvud taget inte har berörts på annat sätt än i Bernt Nilssons interpellation, nämligen Westerviks Pappersbruk, som ägs av PLM-koncernen. Egentligen är jag väl förvånad över det mycket ringa intresse som övriga politiker från de borgerliga partierna har visat denna nedläggning, som nu är aviserad av PLM-koncernen.

Västerviksområdet är mycket hårt drabbat av industrinedläggningar under senare år. Jag tänker på AB Järnförädling, Blankaholms såg och Fisksätra varv, för att bara nämna några av de större nedläggningarna inom Västerviks kommun. Under åren 1977 och 1978 försvann i Västerviks kommun 700 sysselsättningstillfällen inom tillverkningsindustrin.

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättningen
i Kalmar län*

Det händer att industriledare säger att det nu är lämpligt att lägga ned, eftersom det finns ersättningsjobb. Det är en sanning med mycket stor modifikation, när man anför sådana motiv för nedläggningar. Dylika redovisningar har skett från PLM-koncernens ledning. Sätter man det stora antalet minskade sysselsättningstillfällen inom en relativt liten kommun i relation till befolkningstalet och sysselsättningstalet, är det givetvis mycket markant och en utveckling som inte kan tillåtas fortsätta.

När det gäller Westerviks Pappersbruk kan man inte komma ifrån känslan av att detta nedläggningsbesked är samordnat med beskedet från Södra Skogsägarna. Jag tror inte att det är en slump att det ungefär samma vecka kom besked om att även PLM-koncernen skulle lägga ned verksamheten här. Samtidigt kan man konstatera att Westerviks Pappersbruk genom åren har givit mycket förnämliga vinstresultat. Förutvarande ägaren överlät sina andelar till PLM-koncernen och är, föreställer jag mig, ytterst välbeställd i sin nuvarande situation.

Så fort det börjar gå litet back och man inte får full täckning för allt i olika sammanhang utan man något år konstaterar att vinsten är för liten, kommer emellertid omedelbart kravet på att nedläggning skall ske.

De anställda vid Westerviks Pappersbruk har tagit på sig uppgiften att bevisa att möjlighet att fortsätta driften vid pappersbruket finns. Det kan visserligen under en övergångstid behövas statliga insatser för att klara en besvärlig period, men det är redan nu, som jag har uppfattat det och enligt de redovisningar som jag har fått från de anställdas organisationer, klart att pappersbruket på sikt kan bli lönsamt.

Vi har i Västerviksområdet exempel på att gemensamma aktiva insatser ger resultat. Jag vill då peka på Eds Cellulosafabriks AB, där de anställda tog sig an uppgiften att kräva fortsatt drift vid företaget. Där gjorde industriministern – det måste jag säga – en förnämlig insats genom att ställa upp. Och jag tror att det var en riktig insats. Skulle företaget ha klarat problemen på annat sätt, hade det kostat oerhört mycket mer och ett helt samhälle hade tonats bort ur verksamheten. Men jag vill understryka att detta bruk icke hade varit i funktion i dag, om icke de anställda hade tagit sig an uppgiften att kräva fortsatt drift. Det var i allt väsentligt deras insats som möjliggjorde fortsatt drift, och det är fortfarande de anställda som står bakom utvecklingen vid Eds Cellulosafabrik. Jag är medveten om att problemen inte är helt avklarade och att det alltid kommer att finnas en del problem, men där finns också en framtidstro.

Detta borgar för att dessa exempel måste kunna användas även i andra sammanhang, om inte andra lösningar står till buds. Jag tänker då på Westerviks Pappersbruk.

Herr talman! Här har under dagen överbringats inbjudningar till industriministern. Även om jag ifrågasätter lämpligheten i att via denna talarstol överbringe inbjudningar vill jag ändå, eftersom tillvägagångssättet har använts, säga följande: Jag vill på Västerviks kommuns och de anställdas vid Westerviks Pappersbruk vägnar inbjuda industriministern, om han nu

kommer att röra sig i de södra regionerna, till ett besök i Västervik och en genomgång av problemen vid i första hand pappersbruket.

Nr 55

Måndagen den
17 december 1979

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

*Om sysselsättning-
en i Kalmar län*

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Under rubriken "Klarar vi skogskrisen" hade tidningen Land hösten 1978 en artikelserie, i vilken bl. a. förekom intervjuer med framstående företrädare för bondekooperation och skogsägarrörelse. I en intervju i nr 37 av Land, som utkom den 15 september i fjol, gjorde LRF:s ordförande Erik Jonsson följande uttalande:

"Skogsägarna känner, det är jag övertygad om, ansvar både för samhället och för de anställda. Normalt svarar skogsexporten för ca 20 procent av våra exportinkomster och är således en grundpelare för vårt välbefinnande. Vilken regim som än sitter kommer också att vidta åtgärder mot markägarna om inte skogen värddas rätt och råvaruförsörjningen tryggas."

I Land nr 49, som utkom den 8 december 1978, gjorde Erik Lundh, verkställande direktör i Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, följande uttalande:

"Ingen regering, oavsett politisk färg, kan acceptera att skogsägarna sitter och håller i sin råvara och låter industrin stå still. Om vi inte sköter oss den här säsongen och tar fram det virke som behövs till industrin, kan vi räkna med att ingrepp från samhället kan vara ganska nära förestående."

Vad har då hänt sedan dessa uttalanden gjordes? Staten har gått in med miljardbelopp för att rädda skogsägarföretagen från konkurs. Vi har haft en god konjunktur för skogsindustrin som skulle ha gjort det möjligt att rekonstruera skogsindustriföretagen under gynnsamma förhållanden. Värdefulla arbetstillfällen skulle ha kunnat tryggas. Positiva samhällsekonomiska effekter skulle ha kunnat uppnås.

I stället varslas nu om betydande nedläggningar av skogsindustriföretag. Bristen på råvara är akut för ett stort antal sågverksföretag. Sverige har under den goda skogskonjunkturen förlorat värdefulla marknadsandelar på grund av för låg avverkning.

De privata skogsägarna som kollektivt har sålunda icke tagit det ansvar för råvaruförsörjningen som både LRF:s ordförande och verkställande direktören i Sveriges skogsägareföreningars riksförbund ansåg vara den givna förutsättningen för att inte samhället skulle tvingas ingripa. Många enskilda skogsägare sköter sin skog bra och avverkar i rimlig omfattning. Men tillräckligt många sviker sin uppgift, så att totalresultatet blir så dåligt som avverkningsciffrorna för privatskogsbruket visar.

Under avverkningsåren 1977-1978 och 1978-1979 var hygesanmälan inom privatskogsbruket bara hälften av vad de borde vara i ett skogsbruk med jämn och uthållig avkastning. Hur skulle det ha sett ut, om man i den andra hälften av vårt skogsbruk skött sig lika illa?

Vi har från socialdemokratins sida upprepade gånger i motioner och på

annat sätt pekat på skogsindustrins allvarliga råvaruproblem. Vi har föreslagit stimulansåtgärder i god tid för att de skulle kunna göra effekt när det gäller den akuta virkesbristen. Vi har, när dessa åtgärder fördröjdes av folkpartiregeringen och den akuta råvarubristen skärptes, krävt att regeringen skulle vidta åtgärder för att kunna ålägga försumliga skogsägare att avverka. Men våra förslag har gång på gång avvisats av den borgerliga riksdagsmajoriteten.

Jag vet att de skogsägare som sköter sin skog inte längre vill klä skott för de försumliga. De inser att ett ingripande från regeringen är nödvändigt. De förstår att folk inte skall behöva kastas ut i arbetslöshet för att vissa skogsägare av privatekonomiska skäl inte tar sitt ansvar för vår råvaruförsörjning.

Men industriministern tänker inte ingripa, trots att han i sitt svar på Bernt Nilssons interpellation konstaterar att avverkningarna de senaste åren legat klart under den årliga skogstillväxten. Industriministern talar om en kommitté som tillkallats för att se vad man på längre sikt kan göra för att stimulera till ett ökat utbud. Han hintar om att en uppgång i virkespriserna kanske kommer att bidra till ett ökat utbud.

Förstår inte industriministern att sådant tal är en indirekt stimulans till försumliga skogsägare att fördröja avverkningarna ytterligare i en spekulation om ännu bättre priser?

Vet inte industriministern att virkespriserna redan är en akilleshäla för svensk skogsindustri?

Förstår inte industriministern att det brinner i knutarna?

Socialdemokratin delar den inställning som både LRF:s ordförande Erik Jonsson och Sveriges skogsägareföreningars riksförbunds direktör Erik Lundh gav uttryck för i fjol, att ingen regering, oavsett politisk färg, kan acceptera att vissa skogsägare sitter och håller i sin råvara och låter industrier stå stilla och människor bli arbetslösa.

Av vilken anledning vägrar industriministern och regeringen att vidta åtgärder som skulle göra det möjligt att ålägga försumliga skogsägare att ta sitt ansvar? Löntagarna inom skogsindustrin, de kommuner som kommer att drabbas av nedläggningar och friställningar och de skogsägare som tar sitt ansvar är angelägna att få ett svar från industriministern på den punkten. Jag begär att få det svaret här och nu.

Industriministern NILS ÄSLING:

Herr talman! Jag fick en lång rad frågor från Bernt Nilsson. Dessutom fick jag en lång rad omdömen om situationen i Kalmar län. Jag tycker att Bernt Nilsson är väl pessimistisk. Visst finns det problem – säg det län i vårt avlånga land som inte har problem! Men jag tror att vi tillsammans måste försöka hitta konstruktiva lösningar, och inte bara se allt i ett nattsvart mörker. Även i Kalmar län finns dock ljuspunkter, och det bör vi notera.

Låt mig emellertid beröra några av de kommentarer som rör mera problemfyllda frågor.

Glasbruket i Björkshult har Bernt Nilsson och jag diskuterat tidigare. Det

är tydligen så att jag varje gång måste upprepa att det tyvärr inte fanns något realistiskt alternativ i Björkshult. Det var anledningen till att regeringen den gången inte kunde gå in med en satsning. Den utredning som industriverket gör beträffande glasindustrin kommer i vår, och den bör då utgöra underlag för närmare överlägganden om hur glasindustrins strukturförändringar skall fortgå.

En positiv sak noterar jag dock, nämligen att Bernt Nilsson nu har upptäckt att det finns något som heter företag, att det är företagen som svarar för sysselsättningen och att man därför måste skapa positiva förutsättningar för företagen, i synnerhet för de mindre företagen. Jag tackar för detta erkännande, och vi skall hoppas att Bernt Nilsson när vi kommer med våra förslag för att förbättra för nyetablering av företag ger oss sitt stöd i vårt arbete.

Men Bernt Nilsson frågar hur länsorganisationen nu skall klara detta arbete. Min motfråga är: Vem skall bättre kunna föreslå åtgärder, lägga fram de konstruktiva förslagen, vilka rimligen bör vara de som statsmakten har att värdera för den prioritering och den fördelning av resurser som är den centrala statsmaktens uppgift? Men vi får då inte låta oss förlamas av en nattsvart pessimism utan måste ta vara på de positiva utvecklingsmöjligheter som finns i alla län.

När Bernt Nilsson talar om att länsplanering bara är att justera planeringstalen och att man helst inte skulle vilja ha någon länsplanering, vill jag bara som exempel nämna vad som sker i Kalmar län. På grundval av länsplaneringens förslag håller man nu på med ett projekt rörande den manuella glasindustrins långsiktiga utveckling. Beträffande sågverksindustrin i Kalmar län kan nämnas ett projekt som bedrivs i samarbete med utvecklingsfonden och skogsvårdsstyrelsen i länet. I ett annat projekt tar man upp utbildning och arbete och behandlar problem med matchningen mellan utbildningsinriktning och efterfrågan på arbetskraft i länet. Man håller på med ett näringspolitiskt program i Kalmar län som bedrivs i samarbete med utvecklingsfonden, länsarbetsnämnden och parterna på arbetsmarknaden. Man håller på med ett projekt om arbetsmarknadspolitikens inriktning i Kalmar län, ett projekt som bedrivs av länsarbetsnämnden i samarbete med länsstyrelsen. Det är i allt fem projekt som jag här nämner, som är finansierade av det speciella länsplaneringsanslag om 750 000 kr, som regeringen har tilldelat länsstyrelsen i Kalmar län för att den skall ha ett bra underlag i sina fortsatta dialoger med regeringen och med statsmakten.

Jag noterar med tillfredsställelse att Arne Andersson i Gamleby tycker att Eds Cellulosafabrik fungerar bra. Det är inte problemfritt, men anledningen till att vi från regeringens sida satsat på Eds Cellulosafabriks AB var just de anställdas engagemang, som också innefattar att man gick in och tog en del av det ekonomiska ansvaret bakom företaget.

Till Svante Lundkvist vill jag säga att jag delar hans uppfattning att skogsägande måste vara förknippat med ett ansvar att också ha en kontinuerlig produktion. Det råder inget som helst tvivel om detta. Men frågan om hur man ingriper kan diskuteras. Nu har vi tillsatt den här

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättning-
en i Kalmar län*

utredningen som skall se över hela problemet, och jag tror att man måste avvakta utredningen innan man vidtar mera rigorösa åtgärder. Vi har dock en skogsvårdslag som bör efterlevas, och det finns anledning att skogsvårdsstyrelserna också ser till att den efterlevs i tillämplig omfattning.

Det är riktigt att detta är en akilleshäl, men innebär detta att Svante Lundkvist är beredd att ta avstånd från de starkt växande rotpostförsäljningar som nu går fram som en löpeld över landet och som spolieerar möjligheterna att bygga upp en organiserad kontinuerlig virkesförsörjning till skogsindustrin? Det här är nämligen ett mera komplicerat problem än vad Svante Lundkvist vill göra gällande, och det kanske inte är ett så avgränsat skogsägarproblem som Svante Lundkvist säger. Trots allt är det nog också ett löntagarproblem.

Jag kunde häromveckan i kammaren redovisa exempel från en utredning i Västernorrlands län, som visat att avverkningsbenägenheten är lägst hos skogsägare som är verksamma i andra yrken och som därför inte är direkt beroende av intäkterna från sitt skogsbruk, medan på fastigheten boende aktiva skogsägare har den högsta leveranstroheten. Jag vill inte påstå att utredningen från Västernorrlands län gäller hela landet, men den kan vara ett memento: här gäller ett gemensamt ansvar. Det vore också angeläget att de fackliga rörelserna, oavsett om de tillhör producentkooperationen eller fackföreningsrörelsen, samverkar om att genom information förklara för skogsägare att alla har gemensamt ansvar för att säkra industrins råvaruförsörjning.

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Industriministern säger att det finns ljuspunkter i varje län och att sådana finns också i Kalmar. Det gör det måhända, fast det är långt mellan dem, måste jag tillstå.

De ljuspunkter det skulle kunna gälla är väl de fem utredningar som industriministern tar upp, om de nu kommer att resultera i någonting - det återstår ju att se.

Beträffande glasbruken, om vi tar dem, säger industriministern nu som förra gången att det inte fanns några realistiska alternativ. Men det gjordes en samhällsekonomisk studie som visade att det skulle ha varit lönsamt för staten att gå in och ta hand om det här glasbruket och driva det vidare. Fortfarande går ungefär hälften av dessa glasbruksarbetare arbetslösa. Vad har Nils Åsling som industriminister gjort för att hjälpa dem? De som nu gått arbetslösa där uppe så länge har minsann inte sett några ljuspunkter. Och vad gör ni för Flygsfors glasbruk? Trots att riksdagen fattat ett beslut om att glasindustrin skall bibehållas på 1978/79 års nivå tilläts de privata styrelserna och företagen att lägga ned. Hur skall man återställa det sedan? Eller är det så att industriministern helt nonchalerar det beslut som riksdagen fattat?

Sedan vet jag inte om det var jag som sade att företagen skulle skapa sysselsättning. Det är ju så i det här landet att företagen själva säger att de skall göra det, och det säger också industriministern. Men när de nu inte gör det - vad gör vi då för någonting? Vad gör industriministern om de privata

företagen, som nu i Kalmar län, inte skapar de jobb som behövs? Här går 4 000 människor arbetslösa som skulle kunna ta ett jobb i dag. Och diskussionerna gäller ytterligare 1 000 människor.

De privata företagen skapar alltså inte de jobb som behövs. Då måste det väl vidtas andra åtgärder? Det är klart att man kan dra i gång beredskapsarbeten och annat här, och det är väl en övergångsåtgärd som får vidtas. Men mera långsiktigt då? Skall inte regeringen försöka påverka företagen att vidareförädla och att forska kring sina produkter för att få fram bättre saker som går att sälja ute? Ett exempel är vad man tagit fram i Emsfors, som jag tycker pekar på en vidareutveckling av stor betydelse.

De utredningar som nu görs är i och för sig bra – de fem utredningar som industriministern talar om. Men det är ju inte nog. Det kommer att ta lång tid innan det händer någonting på det här området. Och ute i länen har varken företagen, kommunerna eller länsorganen några möjligheter att påverka och få den utveckling som industriministern talar om och hänvisar till i svaret till mig.

Nej, det är väl i stället så att industriministern och den sittande regeringen arbetar för att få fram en arbetsgivarens marknad. Det skall alltid finnas ett antal människor som är arbetslösa och som helt enkelt tvingas att gå ut på arbetsgivarens villkor. Jag kan inte fatta det hela på annat sätt, i synnerhet som vi har haft exempel på detta. Den borgerliga regeringen satsar med industriminister Åsling i spetsen 500 milj. kr. i Södra Skogsägarna, och så uraktlåter man att över huvud taget ställa några krav i det sammanhanget, att försöka påverka företaget. Man vill inte ta ansvar för de 40 % som man har. Man ser inte till att få garantier från skogsägarna för att de skall avverka, för att det skall finnas råvara osv. Det är upprörande att det skall vara på det sättet. I Kalmar län ägs 76 % av skogen av privata skogsägare. De avverkar i dag två femtedelar av vad som är möjligt att avverka. Men industriministern sitter bara med armarna i kors och säger att detta får företagen klara själva, det kan inte vi påverka; vi skall möjligen tillsätta en utredning som får titta på det här.

Men så kan det ju inte få fortsätta. Regeringen och industriministern måste göra något på detta område för att skapa sysselsättning. Jag har här förut pekat på att vi i Kalmar län har en industriinvestering som ligger långt under genomsnittet för riket, vilket kommer att skapa problem. Eftersom det har varit så under lång tid börjar effekterna så småningom att visa sig på olika områden, och förmodligen kommer de att bli ännu mer märkbara längre fram. Därför måste regeringen ingripa.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Beträffande rotpostförsäljningarna säger jag bara generell att vi måste få en annan ordning på virkesförsörjningen än den vi har i dag. Jag skiljer inte på olika skogsägarkategorier med hänsyn till om vederbörande är skogsbrukare enbart eller skogs- och jordbrukare eller löntagare som äger skog. Jag skiljer i stället på skogsägare som sköter sin skog, som avverkar i rimlig omfattning, och skogsägare som inte sköter sin skog och inte

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättning-
en i Kalmar län*

avverkar i rimlig omfattning.

Utgångspunkten för mig är att vi inte kan ha en situation som innebär att ett antal skogsägare av privatekonomiska skäl avstår från att avverka och därmed får möjligheter att i ett bekymmersamt läge praktiskt taget ta struhtag på svensk skogsindustri. Detta insåg tydligen LRF:s ordförande, det inser den verkställande direktören i Sveriges Skogsägareföreningars riksförbund. Min fråga är: Inser industriministern detta också? I så fall behöver vi inga långa utredningar.

Vi krävde redan i fjol att vi skulle få en beredskapslagstiftning. Då sade man bara från borgerligt håll: Ja, men vi kan inte använda tvång i det här sammanhanget. Vi kräver fortfarande att det skall vara möjligt att ålägga skogsägare som inte sköter sig i dessa avseenden att se till att vi kan klara vår råvaruförsörjning. Det är orimligt att vi skall hamna i det läge som vi nu upplever.

Jag vill alltså ha ett bestämt besked från industriministern. Är industriministern beredd att se till att vi så snart som möjligt får en beredskapslagstiftning som, med tanke på den situation vi ändå kommer att ha framöver när det gäller råvarutillgången, redan genom sin tillkomst kanske kan medverka till att uppmuntra skogsägare som icke sköter sig att göra det bättre än i dag? Om det skulle vara så att industriministern inte har fantasi nog för att åstadkomma en sådan lagstiftning, kan jag berätta för honom att den socialdemokratiska skogspolitiska gruppen så sent som i dag har diskuterat färdigt ett förslag till riktlinjer för hur man skall lägga upp en lagstiftning som ger dessa ålägganden. Så fort protokollet är justerat skall vi med varm hand överlämna detta förslag till industriministern.

Men min fråga är: Kan vi vara överens om att det är angeläget och nödvändigt att vi inte försätter oss i ett läge som innebär att ett antal skogsägare på det här sättet av privatekonomiska skäl kan ta struhtag på svensk skogsindustri?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bernt Nilsson förvånar mig med att säga att han inte vet om de fem utredningar, för vilkas genomförande som regeringen anslagit medel till länsmyndigheterna i Kalmar län, ger någonting. I rimlighetens namn måste det väl ändå vara så, om staten anvisar medel till länsmyndigheterna för att de skall analysera situationen och komma med förslag till åtgärder, att de åtminstone kan prestera något förslag, som sedan kan bilda underlag för en diskussion om resurstilldelning. Men har man den defaitistiska inställningen till länens möjligheter att veta var skon klämmer som Bernt Nilsson har, hur skall man då kunna göra någonting vettigt?

Jag blir allvarligt upprörd när jag lyssnar på Bernt Nilsson, som påstår att den här regeringen skulle sträva efter någon sorts arbetsgivarens marknad för att upprätthålla arbetslöshet. Det är ju skrämmande! Jag vill säga att det är närmast oförskämt, med tanke på vad som står i regeringsdeklarationen och med tanke på våra allmänna ambitioner för sysselsättningen. Både den här regeringen och den förra trepartiregeringen har i det avseendet haft minst

samma ambitioner som den tidigare socialdemokratiska regeringen. Jag ber därför Bernt Nilsson att ta tillbaka det yttrandet. Det var inte särskilt välfunnet.

Får jag sedan säga till Svante Lundkvist att det är intressant att han inte vill ta upp frågan om fördelningen mellan leveransvirke och rotposter. I varje fall de som arbetar i branschen vet att rotpostförsäljningarna är avgörande för prisnivån till industrin, därför att rotpostförsäljningarna trissar upp priserna till orimliga höjder. De vet också att rotposterna är grundskottet mot en organiserad kontinuerlig virkesförsörjning. Ta nu från socialdemokratiskt håll för en gangs skull ställning också till den här centrala frågan, så skall jag på min sida vitsorda att jag delar Svante Lundkvists uppfattning. Om det sedan också är så, att flera personer i branschen har samma uppfattning, förändrar ju inte det saken – att det är angeläget att åtgärder vidtas för att trygga skogsindustrins virkesförsörjning.

Men vi skall ha klart för oss att den beredskapslagstiftning som har diskuterats i realiteten redan finns i vår skogsvårdsplan. Jag förutsätter att skogsvårdsstyrelserna ser till att skogsvårdsplanerna efterlevs. Den föreskriver faktiskt en kontinuerlig virkesproduktion och att skogen skall skötas så att dess tillväxt främjas.

Svante Lundkvist vill inte skilja mellan skogsägare av olika kategorier. Det är bra. Det är vi också överens om. Jag vill inte heller ha någon annan fördelning i kategorier än mellan skogsägare som sköter sin skog ansvarsfullt och skogsägare som inte gör det. Jag bara noterar att den gamla kritiken från socialdemokratin, som tidigare haft udden riktad mot visst håll, nu inte längre har något underlag. Det är bra om vi har kommit dithän att det i hög grad är fråga om ett aktivt ägande, gärna förenat med boende på fastigheten, vilket ju är den bästa garantin för aktivt ägande. Låt oss komma ihåg det även när vi diskuterar markpolitiken i framtiden!

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt som industriministern sade, att jag inte trodde att de här fem utredningarna skulle ge något resultat. Vad är det här för någonting egentligen? Det är i stort sett ingenting annat än vad vi hållit på med i länsplaneringen. Vi har kanske inte gått så djupt in på de olika branscherna som det nu blir fråga om. Men i länsplaneringen har vi tagit upp problemen med glasbruket, och vi har föreslagit åtgärder. På område efter område har vi i länsplaneringen talat om hur det ligger till. Vi har framhållit att industriinvesteringarna är katastrofalt låga i Kalmar län, att situationen på olika områden är dålig, osv. Men regeringen har ju inte vidtagit några av de åtgärder vi föreslagit, utan man har bara noterat att det är på det här sättet. Den i stort sett enda åtgärden man vidtagit är att man justerat befolkningstalet nedåt med 10 000 människor. Skall man driva länsplanering och planering över huvud taget på det sättet, då kan man lika gärna ha en datamaskin som sköter det hela.

När man ser hur utvecklingen har varit, börjar man fundera på om det är så att den sittande regeringen vill ha den arbetsgivarnas marknad som jag talade

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättningen
i Kalmar län*

om. Man får ju den uppfattningen när man ser att det inte vidtas några åtgärder.

När jag begär att regeringen skall ge exempel på åtgärder för att klara dessa problem, hänvisar industriministern till att det är företagen i länet som skall klara problemen – företagen som står och faller som käglor, som jag sagt i min interpellation. Vidare är det enligt industriministern kommunerna och länsorganen som skall klara problemen. Kommunerna har inte pengar för detta ändamål, och det har i dag inte heller länsorganen. Det är endast industriministern och regeringen som kan klara problemen. Jag står för vad jag har sagt till dess att industriministern kan påvisa någonting annat.

Titta på de insatser som gjorts för exempelvis Björkshult och Flygsfors! Här fattade riksdagen ett beslut om att man skulle bibehålla glastillverkningen på oförändrad nivå, men likväl tillåter industriministern och regeringen att Flygsfors läggs ned. Nu kommer man efteråt och skall göra en utredning, vars resultat skall visa hur det hela skall gå till. Man måste få den uppfattningen att ni vill ha det som arbetsgivarna tycker det skall vara.

Man ser också hur fort det svänger. Som Rune Gustavsson sade gick ni från centern ut och kritiserade flyttlasspolitiken – någon sådan skulle vi inte ha. Men vad är det för besked industriministern har gett till mig i dag? Jo, att det skall vara en yrkesmässig rörlighet, dvs. att flyttlassen skall rulla. Det är en centerpartistisk industriminister som ger det beskedet.

Dessutom har industriministern sagt att det hela sker under acceptabla former. Är det verkligen acceptabelt att skogsägarna, som tillgodogjort sig 500 milj. kr. och förut kunnat ta ut höga virkespriser, struntar i att avverka eller bara avverkar två femtedelar av vad man skulle kunna ta ut, medan samtidigt de anställda inom skogsindustrin i Emsfors, i Västervik och över huvud taget i hela Kronobergs län, som här har sina fastigheter, kommer i kläm på grund av utvecklingen? Är detta socialt acceptabelt enligt industriministerns uppfattning?

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Vi har sedan länge krävt ett handlingsprogram för skogsnäringen. Inom ramen för det handlingsprogram som vi redovisat har vi krävt långsiktiga virkesavtal, som leder fram till en balanserad virkesmarknad. Med sådana avtal kan vi komma till rätta med rotposterna. Det är den väg som vi föreslagit att man skall gå. Jag tror alltså inte att det finns några motsättningar när det gäller att komma fram till en sådan ordning. Men det gäller att vi någon gång får detta program knäsat och får dessa långsiktiga virkesavtal.

Den kritik vi har framfört har aldrig riktats mot skogsägarna som kollektiv. Den har riktat sig mot de skogsägare som icke skött sin skog och som icke har avverkat i rimlig omfattning. Därför förmodar jag att vi kan vara överens om kritiken.

Det går inte, herr industriminister, att klara de här problemen genom att hänvisa till vanhävdslagen. Så långt skall det inte behöva gå inom svenskt skogsbruk att vi, för att få fram den virkesråvara vi behöver, måste börja

tillämpa vanhävdslagen. Vad vi behöver i denna situation, med de utsikter vi har framför oss, där vi kommer att vara korta på virkesråvara, är en beredskapslagstiftning som gör det möjligt för samhället att ingripa, när en situation liknande den nuvarande uppstår.

Vi krävde att en beredskapslagstiftning skulle sättas i kraft redan i fjol. Vi begärde en sådan här lagstiftning då – vi fick ingen.

Vi började med stimulansåtgärder, men dessa fördröjde den tidigare folkpartiregeringen, så att de blev i stort sett verkningslösa.

Ovanpå detta sade vi: Nu är det nödvändigt att vi får en beredskapslagstiftning. Man har hitintills sagt nej.

Nu vill jag ha ett bestämt besked av industriministern: Är industriministern – mot bakgrund av vad han förklarade att vi borde vara ense om, nämligen att skogsägare icke får missköta sin skog så att de tar ett struptag på svensk skogsindustri – beredd att se till att vi får en beredskapslagstiftning som gör det möjligt för samhället att agera?

Det är på den punkten jag vill ha ett svar nu.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bernt Nilsson tolkar mina uttalanden litet efter behag.

Jag har sagt att den yrkesmässiga rörligheten får man vara beredd att främja. Men i begreppet yrkesmässig rörlighet ligger inte geografisk rörlighet. Yrkesmässig rörlighet förutsätter att man på bostadsorten kan hitta alternativ sysselsättning – det må vara i ett annat yrke, det får man acceptera i en strukturomvandling.

Vidare hävdar Bernt Nilsson att jag har sagt att de strukturförändringar som nu är aktuella inom Södra Skogsägarna sker i socialt acceptabla former. Det är fel. Jag har över huvud taget – och jag har betonat detta upprepade gånger – inte velat gå in i en värdering av den strukturplanen, som är föremål för MBL-förhandlingar. Den respekten har jag för MBL och för facketts rätt att förhandla med företaget om genomgripande strukturförändringar. Det skall kunna ske utan omdömen från statsråd och riksdagsmän.

Bernt Nilsson säger, och det är en intressant information, att de fem utredningar som nu sker, med 750 000 kr. i speciella länsplaneringsmedel, är ingenting annat än länsplanering – en länsplanering som man både kunde ha och mista eller egentligen inte ville ha. Ja, tack för det. Det innebär väl också att Bernt Nilsson på länsstyrelsens i Kalmar län vägnar avböjer att vara med om nästa fördelning av länsplaneringsmedel. Eftersom medlen kommer till så liten nytta i Kalmar län finns det väl ingen anledning att ta med länet i den fördelningen. Andra län har ju behov av resurser för dessa ändamål.

Till Svante Lundkvist vill jag säga att vi är alltså överens om att skogsägare skall sköta skogen. Man har ett ansvar som skogsägare som innebär att man skall kontinuerligt se till att produktionen har sin gång. Den kritiken mot försumliga skogsägare är vi överens om.

I vanhävdslagen, i skogsvårdslagen, har samhället preciserat sina anspråk i detta avseende, och det finns ingenting som säger att inte den lagstiftningen i

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättning-
en i Kalmar län*

dag i och för sig är tillfredsställande. Om man skulle behöva tillgripa en beredskapslagstiftning är det en åtgärd som bör vidtagas efter det att utredningen har sagt sitt. Man tillsätter inte en utredning för att sedan föregripa den genom sådana här åtgärder. Det måste ändå vara utredningens uppgift att, utifrån den erfarenhet man nu har, föreslå de åtgärder som anses erforderliga.

BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det var ju intressant att höra att industriministern nu förnekar att han skulle ha uppgivit att de förändringar som är på gång sker under socialt acceptabla former. Skall jag tolka detta besked så att industriministern anser att förändringarna inte sker under socialt acceptabla former, eller skall jag tolka det så att industriministern över huvud taget inte tar ställning i denna fråga utan överläter åt arbetsgivarna att bestämma? Ni medverkar ju uppenbarligen medvetet till att det skall bli en sysselsättning på arbetsgivarnas villkor, där arbetarna tvingas att ta de jobb som arbetsgivarna erbjuder. Så länge inte regeringen gör någonting för att få fram råvara, när det finns råvara att vidareutveckla, menar jag att ni arbetar på det viset.

Jag har påpekat tidigare att investeringarna varit låga i Kalmar län. Vilket råd vill industriministern ge mig om hur vi skall få ökade industriinvesteringar i länet? Det har inte hjälpt att vi påtalat dessa förhållanden gång på gång. Det händer ingenting. Industriministern sitter kanske inne med lösningen.

Vad sedan gäller länsplaneringen är det klart att den har vissa fördelar, men om den skall tillämpas på det sätt som regeringen tillämpar den, dvs. att man bara skriver ned befolkningstalet, blir den helt meningslös. Då kan man lika gärna ha en datamaskin att klara av de uppgifterna. Om regeringen däremot noterar de brister som finns, försöker vidta åtgärder och ser till att klara av problemen, har naturligtvis länsplaneringen en mycket stor uppgift att fylla. Men det fordras att regeringen vidtar åtgärder eller talar om hur vi ute i länet skall agera för att få till stånd investeringar och den utveckling som vi vill ha. När inte företagen vill vidta åtgärder, när inte kommunerna rör med att göra det och när inte länsorganen har möjligheter och resurser till det – hur skall vi då bära oss åt? Den frågan vill jag ha ett svar på av industriministern.

F. ö. är det självklart att det måste vara genom vidareförädling o. d. som vi skall kunna komma vidare med vår industriproduktion. Och där måste också industriministern medverka.

Jag beklagar att jag inte har fått svar på många av de frågor som ställts i debatten. Det är synd, för det hade varit önskvärt att få svar.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga till industriministern: Tala med folk på skogsvårdsstyrelserna, så får industriministern besked om att vanhävdslagen inte räcker för dessa syften! Jag tycker att erfarenheterna under det gångna året sedan i fjol höst ger oss tillräcklig anledning att redan nu säga att vi

behöver en beredskapslagstiftning. Får jag fatta industriministern så, att industriministern inte avvisar en beredskapslagstiftning när det gäller att skydda vitala sysselsättnings- och regionalpolitiska intressen?

BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! För att det inte skall råda någon missuppfattning måste jag deklarerat att jag inte i särskilt många avseenden kan dela Bernt Nilssons uppfattning eller instämma i de synpunkter som han fört fram när det gäller Kalmar län. Självfallet anser jag att utvecklingen har varit negativ för vårt läns vidkommande. Vi har samma befolkningstal nu som för 100 år sedan. Någon ljusning kan inte skönjas inom rimlig tid. Problem finns alltså.

Våra uppfattningar om vad man skall göra åt detta skiljer sig nog ganska radikalt. Jag vill direkt säga att de pengar som anvisats till den särskilda länsplaneringen, 750 000 kr. anser jag vara mycket värdefulla. För att hitta lösningar är det självfallet angeläget att inventera hela fältet av problem. För min del vill jag understryka att det är angeläget att de här medlen står till Kalmar läns förfogande.

Jag tycker att Bernt Nilssons attityd och inlägg här präglats av kverulans. Han kräver att staten skall vidta åtgärder, men de förslag man förväntar sig att Bernt Nilsson skall presentera har uteblivit. Det hade varit berikande för debatten om Bernt Nilsson hade presenterat ett antal åtgärdsförslag.

När det gäller en liten detalj kan jag inte undgå att göra en kommentar. Det gäller de höga virkespriserna. Jag tror inte att det ens för Bernt Nilsson är obekant att det är svårt att få ekonomi i massavedsavverkningen. Av den anledningen har ett särskilt stöd utgått. Även om priset är högt, så är kostnaderna också utomordentligt höga.

När det gäller regionalpolitik kan man självfallet ha skilda målsättningar, dvs. olika uppfattningar om hur man skall satsa och vilka linjer man skall följa. Jag har satt tre punkter som kan vara vägledande för regionalpolitiken.

För det första är det den allmänna politik som förs i riket som skall ligga i botten och utgöra grunden för utvecklingen i varje region och i varje län. Detta gäller skattepolitiken och över huvud taget näringspolitiken. Det är det grundläggande och tyngst vägande.

För det andra skall och bör statsmakterna skapa förutsättningar för regionernas utveckling. I det här sammanhanget väger åtgärder på kommunikationsområdet mycket tungt. Kommunikationerna är t. ex. inte alltid regionalpolitiskt knutna, men de kan ändå utgöra en god grund för en utveckling i ett län.

För det tredje kan man i särskilda fall behöva satsa mycket på speciella objekt för att kunna rädda sysselsättningen på någon bruksort. Men detta skall endast tillämpas när man på de andra punkterna inte kan uppfylla de krav som ställs.

Herr talman! Kalmar län behöver positiva insatser. Det hjälper inte att man klagat över att det är dåligt. Man måste själv föreslå sådant som kan leda till en positiv utveckling. Det har från olika håll förts fram förslag om att

Måndagen den
17 december 1979

*Om sysselsättning-
en i Kalmar län*

förbättra kommunikationerna: järnvägen skulle kunna byggas ut, flygförbindelserna förbättras och vägnätet få en högre standard. Jag tror att detta kan vara inledningen till en positiv utveckling, som i sin tur skulle kunna innebära att investeringarna kommer av sig själva.

Herr talman! Med detta har jag velat redovisa en annan syn på Kalmar läns utveckling än den som hittills har framförts.

BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Bertil Danielsson redovisade att vi hade skilda uppfattningar – det visste jag förut. Jag uppfattar det som välgörande att det är på det sättet.

Det är självfallet så att de fem utredningar som nämnts är värdefulla, om regeringen noterar vad som behöver göras. Men vi har ju i länsplaneringen gång på gång, såsom jag påpekade inledningsvis – jag vet inte om Bertil Danielsson var inne då – lagt fram förslag om hur det hela skall lösas. Det är inte kverulans från min sida, utan jag bara hänvisar till vad vi har tagit fram i länsplaneringarna. Men detta arbete har icke resulterat i någonting.

Bertil Danielsson tycker att virkespriserna är höga och att kostnaderna därmed blir höga. Ja, det är klart. Virkespriserna här ligger ju dubbelt så högt som i USA och Canada. Vad innebär då detta på lång sikt? Jo, att det naturligtvis kommer att bli svårt för svensk skogsnäring att klara sig i konkurrensen. Jag vill säga att det är vad som nu håller på att ske, om Bertil Danielsson inte har begripit det. Mönsterås bruk, Emsfors bruk, Westerviks Pappersbruk osv. har alla svårigheter på grund av de höga råvarupriserna. Men Bertil Danielsson tycker ändå att det är helt i sin ordning. Han är kanske själv skogsägare.

Om denna utveckling får fortsätta och om vi dessutom struntar i att avverka vår skog kommer de människor som är sysselsatta inom skogsnäringen i kläm, som redan redovisats här. Jag menar alltså att utvecklingen här inte sker i socialt acceptabla former.

BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag har inte sagt att prisutvecklingen på skogssidan på något sätt kan anses vara riktig. Tvärtom utgör den självfallet ett stort problem. Men vi kan väl inte undgå att notera, att om vi inte hade fått en borgerlig regering 1976 hade kostnadsläget för den svenska exportindustrin legat 20–25 % högre än vad fallet är just nu. Då hade problemen också varit ännu större när det gäller våra möjligheter att hävda oss på den internationella marknaden. Just i det avseendet är det så viktigt att koppla samman olika åtgärder – det gäller näringspolitiska åtgärder, skattepolitiska åtgärder, åtgärder som syftar till att påverka kostnadsläget och åtgärder över huvud taget som syftar till att främja den industri som vi alla är betjänta av och som skall göra det möjligt att driva vårt land på det sätt som vi alla är överens om.

§ 3 Om en skoglig basindustri i Hissmofors, m. m.

Nr 55

Måndagen den
17 december 1979

*Om en skoglig
basindustri i Hiss-
mofors, m. m.*

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Sven Lindbergs* (s) den 15 november anmälda interpellation, 1979/80:62, och anförde:

Herr talman! Sven Lindberg har frågat mig dels om regeringen är beredd att ta sådana initiativ att frågan om skoglig basindustri till Hissmofors kan utredas i statlig regi, dels om regeringen är beredd att ta initiativ till en ramplanering för den framtida strukturomvandlingen inom skogsindustrin där statens och de enskilda skogsägarnas intressen, som gemensamma företagsägare, tas till vara.

Vad gäller Hissmofors vill jag framhålla att regeringen på flera sätt har sökt medverka till att skapa ersättningssystem för att kompensera det bortfall i sysselsättningen som skett genom nedläggning av sulfittfabriken. Hösten 1978 tilldelades länsstyrelsen i Jämtlands län 800 000 kr. för att bl. a. bekosta utredningar om förutsättningarna för ersättningsindustri. Vidare har regeringen den 1 juli 1979 ställt 2 milj. kr. till länsstyrelsens förfogande för åtgärder i anslutning till länsplaneringen. Av dessa medel har länsstyrelsen beslutat anslå 700 000 kr. för fortsatta utredningar om förutsättningarna för produktion av termomekanisk massa i Hissmofors. Omfattande utredningar har sålunda initierats rörande råvarubaserad verksamhet, och regeringen har i hög grad medverkat vid finansieringen av dessa. Det finns enligt min mening inte anledning för regeringen att ta över ansvaret för den utredningsverksamhet som pågår på regional nivå.

I den mån olika uppslag kan leda fram till konkreta och ekonomiskt realistiska projekt är regeringen beredd att med de regionalpolitiska instrument som står till förfogande underlätta genomförandet.

Från regionalt håll har föreslagits en pilotanläggning för vidareförädling av sågade trävaror samt även aktualiserats en stubbflisanläggning.

Vidare pågår f. n. diskussioner mellan Norrlands Skogsägares Cellulosa AB och industridepartementet om statligt stöd till en investering i företagets sågverk i Hissmofors.

Vad gäller frågan om en ramplanering för den framtida strukturomvandlingen inom skogsindustrin vill jag framhålla följande.

Den svenska skogsindustrin måste även fortsättningsvis genomgå en successiv omstrukturering. En sådan process innebär ofrånkomligt tillväxt inom vissa delar av branschen och för vissa företag och tillbakagång för andra. Detta är helt nödvändigt för att skogsindustrin skall kunna upprätthålla och stärka den internationella konkurrenskraft som är avgörande för branschens långsiktiga överlevnad. Vidare måste skogsindustrins fortsatta utveckling inriktas på ökad vidareförädling medan de direkt råvarukrävande delarna av branschen inte kan tillåtas expandera totalt sett.

Vad gäller de nedläggningar inom skogsindustrin som under senare tid har aktualiserats är det min principiella uppfattning att produktionsenheter som inte kan bedömas som långsiktigt livskraftiga måste tas ur drift. Företagens

resurser måste i stället inriktas på enheter som är lönsamma och utvecklingsbara. Ett sådant synsätt måste vara vägledande även för framtiden. Vad gäller NCB och Södra Skogsägarna, där staten och skogsägarna är gemensamma ägare, måste självfallet samma principiella synsätt gälla. Dessa två företag har genom riksdagens beslut 1979 anvisats ekonomiska ramar för de strukturåtgärder som skall leda till en godtagbar lönsamhet.

Vad gäller den expansiva delen i strukturomvandlingen, dvs. utbyggnader, har regeringen redan nu möjlighet att dels med regionalpolitiska medel, dels inom ramen för 136 a § byggnadslagen påverka skogsindustrins utbyggnad. Som jag har framhållit i andra sammanhang kan det emellertid finnas skäl att närmare överväga de framtida formerna för statsmakternas medverkan i denna utvecklingsprocess. Detta gäller inte minst de större utbyggnader som kommer under 1980-talet.

F. n. arbetar vi med dessa frågor inom industridepartementet. I detta arbete ingår som en naturlig del överläggningar med företrädare för såväl branschen som de fackliga organisationerna.

SVEN LINDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriminister Åsling för svaret på min interpellation.

Jag ställde i interpellationen två konkreta frågor. Svaret är en uppräkningslista av vad regeringen har gjort och gör – det sistnämnda svårtydligt – men dess värde är svaret på min första fråga konkret negativt och svaret på min andra fråga mycket svävande. Jag skall återkomma till svaren, men jag kanske först skulle travestera Nils Åslings partivän Rune Gustavsson från eftermiddagens debatt, när han om sitt interpellationssvar sade att det inte sprider något ljus i vintermörkret – så inte heller detta.

Nedläggningen av NCB:s massafabrik i Hissmofors innebar ett svårt avbräck för skogsindustrin i Jämtlands län. Ca 200 människor ställdes utan arbete. Av dem är ca 50 fortfarande utan arbete, och lika många har endast tillfälliga arbeten, i huvudsak beredskapsarbeten. Debatten om svikna löften från både NCB och regeringen har varit såväl långvarig som intensiv, varför jag inte skall spilla ytterligare tid på den utan endast konstatera att den kvarstår och fortfarande är lika berättigad. Vi litade först på att NCB:s löften om ersättningsindustri skulle uppfyllas, men sedan, när företaget inte tog sitt ansvar litade vi på att regeringen skulle rycka in och skaffa jobb. Men det skulle vi inte ha gjort, för regeringen bara sköt över ansvaret på länsmyndigheterna, och där står vi nu.

Det bekymmersamma sysselsättningsläget i länet är tidigare redovisat här i riksdagen, varför jag avstår från att upprepa det i siffror. Dessutom kan det inte vara obekant för Nils Åsling, som är jämtlänning. Men om jag för de oinitierade inte bara nämner att vi behöver ca 7 000 nya jobb i länet för att nå den genomsnittliga sysselsättningsgraden för hela riket, utan dessutom tillägger att endast ca 15 % av den skogsråvara som avverkas där förädlas inom länet, då förstår var och en att det är naturligt att vi kräver en ny basindustri i stället för den som nu lagts ner.

Därför gjordes också en förstudie om förutsättningarna för en ny basindustri. Denna studie visar att det utifrån ekonomiska perspektiv skulle kunna vara realistiskt att lägga en ny massaindustri med ansluten pappers-tillverkning till Hissmofors.

Men problemet är mycket vidare än så. Även om en nyligen gjord virkesutredning visar att det genom årliga avverkningar i privatskogsbruket inom landskapet Jämtland skulle vara möjligt att förse en ny skogsindustri i rationell storlek med råvara, så vet vi att den råvaran redan till största delen är in-tecknad för den kustlokaliserade industrin. Dessutom vet vi att NCB ekonomiskt i nuläget inte klarar av så omfattande investeringar som det här är fråga om.

Om vi därtill lägger att en nyligen gjord virkesbalansutredning för norra Sverige visar på en överetablering inom skogsindustrin, så är problembe-skrivningen mera komplett.

Trots detta har länsstyrelsen beslutat att satsa på en kompletterande utredning för en ny basindustri i Hissmofors, till en kostnad på mellan 500 000 och 700 000 kr. Länsstyrelsen har i uppvaktning och framställning till regeringen begärt att denna skall ta över ansvaret och kostnaden för utredningen. Svaret från regeringen har tidigare varit nej. Nils Åslings svar på samma fråga i min interpellation är också nej med hänvisning till att man utreder den på länsnivå. Begriper då inte Nils Åsling att det är rena desperationen som fått oss på länsnivå att utreda frågan?

Låt mig citera centerpartiorganet Östersunds-Posten, som på ledarplats den 4 juli i år, med anledning av beslutet om nämnda utredning, skrev:

”Länsstyrelsens beslut får ses som ett direkt svar på att regeringen ännu inte vågat ge ett enda litet lillfinger till projekt termomekanisk pappers- och massatillverkning i länet. Nu tar man saken i egna händer och hoppas på extra pengar från regeringen sedan.

Beslutet i länsstyrelsen måste naturligtvis också ses som en klar markering från länets politiker. De vill slåss för en bärande skogsindustri och mer förädling av skogsråvaran inom länet.”

Låt mig också citera Länsstidningen från samma dag:

”Att ge 700 000 kronor till en utredning om termomekanisk massaindustri till Hissmofors innan man hittat ett företag som är villigt att satsa 700–800 milj. kr. i papperbruket, är att kasta pengarna i Storsjön. Det säger förre industriministern Nils G. Åsling i en kommentar till länsstyrelsens beslut att i måndags bevilja pengar till en utredning om termomekanisk massa.”

Jag är rädd att industriminister Åsling har rätt i sitt uttalande. Anledningen har framgått av vad jag tidigare har anfört.

Men låt mig ytterligare förtydliga. Råvarusituationen är sådan att vi har en överetablering inom skogsindustrin. Om de önskemål och planer som finns om nyinvesteringar i befintlig skogsindustri skulle tillåtas, skulle en planlös utslagning av redan befintlig industri ske. Att bygga en ny industri i Hissmofors utan att inplanera den i den totala virkesbalansen vore helt enkelt ansvarslost. Dessutom måste det finnas ett företag som är villigt att satsa på

Måndagen den
17 december 1979

*Om en skoglig
basindustri i Hiss-
mofors, m. m.*

projektet.

Jag delar helt industriministerns uppfattning, som han framför i svaret, att en successiv omstrukturering måste ske i skogsindustrin, att man måste satsa hårdare på vidareförädling och att de råvarukrävande delarna av branschen inte kan tillåtas öka. Det är också krav som vi från det socialdemokratiska partiets sida vid flera tillfällen framfört i denna kammare. Det är därtill synpunkter som delas av skogsindustrin.

Det är en smärtsam och svår process som vi har framfört oss. Det är, som vi anfört i det socialdemokratiska partiets skogspolitiska program, mycket stora investeringar som kommer att krävas från skogsindustrins sida, investeringar som det är mycket troligt att inte skogsindustrin själv kommer att klara av. Vidare kommer det att vara nödvändigt med ett samarbete mellan olika företag. Om vi omsätter Nils Åslings svar i klartext, när han talar om tillväxt inom vissa delar av branschen och för vissa företag och tillbakagång för andra, så betyder det att företag kommer att tvingas lägga ner. Vi kan inte blunda för att man tyvärr måste genomgå denna smärtsamma process. Vi har krävt att denna process skall ske i planerade former och inte enbart på företagens egna villkor. Denna strukturomvandling måste planeras så, att man så långt möjligt kan lindra de negativa sociala effekterna och ta till vara de regionalpolitiska intressena.

Det betyder att den utredning som länsstyrelsen i Jämtland har beslutat om hamnar utanför en nödvändig ramplanering. Skall utredningen leda till resultat, måste man kunna styra råvaran till länet, förhandla fram ett företag som kan stå för investeringarna, föra förhandlingar mellan olika företag om var investeringarna för framtiden skall ske. Dessa resurser finns inte på regional nivå. Därför delar jag industriministerns åsikt att det är att kasta pengarna i sjön att fortsätta utredningen i nuvarande former. Det är så mycket märkligare när industriministern svarar mig, att det inte finns någon anledning för regeringen att ta över ansvaret för den utredning som nu pågår på regional nivå.

Får jag påminna industriminister Åsling om att han på en direkt fråga på ett möte i Hissmofors den 4 mars i år svarade, att han skulle ställa upp och kämpa för en totalförädling av råvara i Hissmofors. Vart har kämpatakterna tagit vägen, herr Åsling?

Det bör sägas att förutsättningarna för en ny basindustri, baserad på massa och papper i Hissmofors, inte är särskilt stora på grund av knapphet på råvara. Om en sådan industri skall kunna komma till stånd, måste den inplaneras i den pågående strukturomvandlingen. Det kan inte länsstyrelsens utredare ensamma utföra. Vidare måste utbyggnadsplaner inom andra företag inom virkesområde 1 omprövas och samarbete mellan olika företag komma till stånd. Det är regeringen som måste ta initiativet till en sådan planering och förhandlingar. Men det är helt tydligt att den borgerliga regeringen som vanligt skjuter ansvaret ifrån sig genom att skjuta över det på regional nivå.

Det är möjligt att industriministern inte anser att det över huvud taget är realistiskt med en industri av skisserat slag i Hissmofors och därav hans

inställning. Tala i så fall om det för oss! Främst därför, att skall en sådan industri kunna komma till stånd, kan det endast ske genom regeringens benägna bistånd. Om regeringen inte är beredd att bista länet i denna fråga, är det också helt meningslöst att fortsätta utredandet. Länet kan använda 700 000 kr. på bättre sätt än att lägga ned dem i utredningar som aldrig kommer att leda till förverkligande. Dessutom skapar man förväntningar både hos de anställda och hos ortsborna, förväntningar som är helt onödiga. Jag ber därför att få komplettera min fråga till industriministern.

Anser industriministern det meningsfullt att fortsätta utredningen om att en ny massa- och pappersfabrik lokaliseras till Hissmofors? Om så är fallet, är regeringen beredd att ta ansvaret för det fortsatta arbete som är nödvändigt för att förverkliga ett sådant projekt?

Det är intressant att industriministern i uppräknningen över föreslagna åtgärder för att ersätta den förlorade sysselsättningen i Hissmofors och Krokombenämner den från regionalt håll aktualiserade stubbflisanläggningen. Det är intressant av två skäl. När idén togs upp, möttes den närmast med ett hän från herr Åsling. Han betecknade förslaget som orealistiskt och föga fantasifullt. Därför är det förvånande att industriministern över huvud taget nämner förslaget i sitt svar. Får jag fråga: Har möjligen herr Åsling bytt åsikt i denna fråga? Om inte, förstår jag inte varför förslaget omnämns i svaret.

En stubbflisanläggning skulle verksamt bidra till att öka råvarubalansen i området och därigenom öka förutsättningarna för en ny basindustri. Men även en sådan anläggning kan knappast komma till stånd med mindre än att regeringen tar initiativ till och medverkar till att en sådan anläggning kommer till stånd. Därför blir min fråga om regeringen är beredd att verksamt bidra till att pröva förutsättningarna för en stubbflisanläggning.

Vidare nämns i svaret förslaget om en pilotanläggning för vidareförädling av sågade trävaror. Det ligger väl i linje med industriministerns stora slagnummer i samband med nedläggningen av fabriken, nämligen att lokalisera ett trämekaniskt centrum till Hissmofors. Tanken är intressant. Än så länge har det dock i stort sett stannat vid en tanke.

Men även uppförandet av ett trämekaniskt centrum kräver stora utredningsresurser, goda kunskaper om trävaruansettens förutsättningar och förhandlings- och samarbetsmöjligheter med andra företag. Dessutom har det karaktären av innovations- och försöksverksamhet och kräver extra resurser. Dessa resurser finns inte i länet, utan det fordrar en medverkan från regering och centrala myndigheter. Därför blir min fråga: Är industriministern beredd att ta sådana initiativ att frågan om ett trämekaniskt centrum närmare utreds?

En vidareförädling av sågade trävaror förutsätter helt naturligt ett sågverk. Därför är det i högsta grad förvånande att frågan om nyinvesteringar i sågverket i Hissmofors ännu inte fått sin lösning.

De anställda vid företaget, facket och vi betraktare som står något vid sidan om är ytterligt förvånade över dröjsmålet och den tystnad som råder kring förhandlingarna mellan regeringen och NCB om ett nytt sågverk. Jag

Måndagen den
17 december 1979

*Om en skoglig
basindustri i Hiss-
mofors, m. m.*

förstår att industriministern i denna debatt inte är villig att gå närmare in på orsakerna till att NCB och regeringen ännu inte kunnat komma fram till en lösning i dessa förhandlingar. Men så långt kan vi väl vara ärliga mot varandra att vi kan konstatera att NCB:s tvekan i denna fråga i hög grad beror på valet mellan att göra investeringarna i Hissmofors eller vid sina kustlokaliserade sågverk.

Detta är nu en regionalpolitisk fråga av stor dignitet, dels med hänsyn till sysselsättningen i Hissmofors, dels för att skogsbruket i Jämtland skulle lida allvarliga men av att tappa ytterligare av den lilla andel av förädlingsindustri som finns kvar, dels för att uteblivna investeringar helt skulle rycka undan förutsättningarna för vidare diskussioner om ett trämekaniskt centrum.

Staten äger ju ca två tredjedelar av NCB, varför detta inte enbart är en fråga som rör bolagsledningen utan även i högsta grad angår staten som ägare. Därför finns det stora möjligheter för regeringen att påverka i denna fråga. Jag kan föreställa mig att NCB:s ekonomiska situation försvårar denna investering. Det kan därför finnas anledning, om NCB inte klarar av nämnda investering, att pröva frågan om staten skall gå in med ytterligare kapital i företaget, men kanske i första hand pröva frågan om samarbete med andra företag. Jag avser då i första hand AB Såginvest, som är ett statligt företag. Ett samarbete mellan Såginvest och NCB borde vara ett möjligt alternativ. Ett annat alternativ är att Såginvest går in och övertar ansvaret för investeringarna i sågverket. Är regeringen beredd att initiera att en sådan lösning provas, om NCB beslutar sig för att inte investera i sågverket?

På min andra fråga i interpellationen lämnar industriminister Åsling ett svävande svar, som inte ger någon klarhet. Frågan handlade om regeringen är beredd att initiera en ramplanering för den framtida strukturomvandlingen i skogsindustrin, där statens och de enskilda skogsägarnas intressen, som gemensamma ägare, tas till vara.

Industriminister Åsling hänvisar till den smärtsamma strukturomvandling som måste ske, där icke lönsamma enheter slås ut, och till att visst arbete pågår inom industridepartementet.

Få grupper har drabbats så hart och obevekligt av det som kallas strukturförändringar som skogsindustrins arbetare. I dag saknas en skogsindustripolitik. Samtidigt står skogsindustrin inför en svår och genomgripande omställningsprocess. Inga verktyg är skapade att möta den. Frågan är: Planeras några sådana av den nygamla regeringen i kanslihuset?

Industriministern säger i svaret att olönsamma enheter måste slås ut. Det gäller även för NCB och Södra Skogsägarna.

Nu måste jag tyvärr gå litet bakåt i tiden: Skogsindustrins ledande personer visste redan på slutet av 1950-talet och i början på 1960-talet att vi, med de investeringsplaner som fanns då, skulle kunna komma fram till den situation som föreligger i dag med en överetablering av skogsindustrin i förhållande till våra skogstillgångar. Tyvärr insåg inte vi politiker att detta skulle medföra att en huggsexa bland företagen uppstod genom att de via investeringar i industrier försökte lägga under sig virkesmarknaden.

Detta måste också ha varit Södra Skogsägarnas och NCB:s motiv, när de

köpte gamla och nergångna anläggningar – jag vägrar nämligen tro att de var ekonomiska analfabeter. Avsikten var att inteckna virkesmarknaden, och ambitionen var att så långt som möjligt själva förädla det virke som avverkas inom privatskogsbruket för att därigenom bättre kunna tillvarata medlemmarnas intressen. Motivet var gott, även om vi nu när vi har facit i hand kan konstatera att metoden var fel. Utan kooperativa insatser i skogsindustrierna skulle privatskogsbruket ha varit helt i händerna på de stora skogsbolagen och skogsindustriföretagen.

När vi nu ser vad som sker och är på väg att ske, nämligen en lång rad utslagningar av företagsenheter inom Södra Skogsägarna och NCB, inställer sig genast frågorna: Vad kommer att ske med de två företagskoncernerna? Är det i stort sett deras fabriksenheter som skall läggas ner? Skall nyinvesteringarna ske inom de stora skogsbolagen? Skall virkesmarknaden bli deras? Är vi på väg tillbaka till att privatskogsbruket skall komma helt i händerna på de stora bolagen, eller kommer regeringen att ha ambitionen att verka för att nyinvesteringar skall ske även inom de företag där staten nu är delägare?

Med anledning av att industriministern i eftermiddagens debatt svarade Margot Håkansson att regeringen och industriministern inte har någon formell möjlighet att ingripa måste jag säga att jag fick intrycket att industriministern gjorde allt för att missförstå Margot Håkansson. Efter att ha lyssnat till industriministern under den här långa debatten får man lätt uppfattningen att Södra Skogsägarnas företagsenheter är brickor i ett spel som offras i det stora kriget om råvaran. Jag vill understryka att Margot Håkansson har rätt: Staten måste ta sitt ägaransvar och slåss för Södra Skogsägarna och NCB. Även om det låter en smula patetiskt, måste man säga att det nu gäller för dessa två företagskoncerner att investera eller dö.

När riksdagen gick in och räddade Södra Skogsägarnas och NCB:s företag, var syftet inte att rädda bankernas pengar. Skälen var bl. a. att slå vakt om den kooperativa rörelsen som en motvikt mot de stora bolagens makt, att förhindra en planlös utslagning av fabriksenheter med arbetslöshet och sociala problem som följd, att skapa tidsutrymme för att kunna planera strukturomvandlingen och därigenom kunna tillvarata de regionalpolitiska intressena och så långt möjligt lindra de negativa verkningarna. I varje fall var det socialdemokratins motiv för insatserna från statens sida.

Vi har länge från vårt parti krävt att regeringen skall ta initiativ till en ramplanering för strukturomvandlingen inom skogsindustrin. Jag har vid flera tillfällen diskuterat denna fråga i riksdagen, både med förre industriministern Huss och med industriminister Åsling. Båda har ställt sig kallt avvisande till en sådan tanke.

Av Nils Åslings svar på min fråga tror jag mig kunna utläsa att det nu pågår något inom industridepartementet, som syftar till en sådan planering. Är det verkligen så att sanningens blinkfyrar börjar skönjas i det privatkapitalistiska diset för Nils Åsling? I så fall är det bara att hälsa med tillfredsställelse. När jag förut ställde frågan har svaret alltid varit att detta skall staten inte lägga

Måndagen den
17 december 1979

*Om en skoglig
basindustri i Hiss-
mofors, m. m.*

sig i för det här sköter de fria marknadskrafterna bäst.

Det måste vara angeläget för staten som delägare att NCB och Södra Skogsägarna slår vakt om sitt ägarintresse. Samtidigt måste det vara angeläget att återställa det sviktande förtroende som många privata skogsägare nu känner för sina egna företag.

Helt naturligt kan inte dessa företag undgå en nödvändig strukturomvandling, men detta får inte ske på ett sådant sätt att bit för bit av dessa företag försvinner till förmån för ett ökat utrymme för de stora bolagen. En strukturplan måste komma till så att framtida investeringar kommer att ske inom ramen för dessa två företagskoncerner eller i samarbete med andra företag.

Industriministern pratar i mycket bara runt i sitt interpellationssvar när han besvarar min fråga i detta avseende. Att det pågår funderingar i dessa frågor i industridepartementet har jag tagit för givet. Illa skulle det vara eljest. Men om man tar i beaktande att det är omkring tre år sedan Nils Åsling i denna kammare sade att han minsann skulle hålla tidsplanen när det gällde att lägga fram ett skogsindustripolitiskt program, så är det helt naturligt att vi riksdagsledamöter börjar bli otaliga och frågar oss när detta program kommer och vad det kommer att innehålla.

Det är nödvändigt att vi med det snaraste får ett samlat handlingsprogram för hela skogsindustrin, men med den utveckling som nu sker inom NCB och Södra Skogsägarna frågar sig de anställda och många andra oroligt vad som kommer att ske med deras företag. När får de varsel om nedläggning?

Jag vill därför fråga industriministern om han är beredd att medverka för att ett investeringsprogram utarbetas för NCB och Södra Skogsägarna i ett samlat handlingsprogram för hela skogsnäringen.

STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Vi är alla medvetna om det bekymmer som nedläggningen av fabriken i Hissmofors har inneburit och innebär för enskilda människor, för kommunen och förstås också för hela Jämtlands län. Som jag ser det är det nu viktigt att alla goda krafter samverkar och att först och främst sagan kommer till. Industriministern säger i sitt svar att diskussioner pågår mellan NCB och industridepartementet om statligt stöd till en investering i företagets sågverk i Hissmofors. Jag hoppas att detta skall leda till något positivt.

Jag tycker att det hedervärt och föredömligt att industri- och bostadsgruppen inom projekt Hissmofors har utarbetat en organisationsplan som man kallat "Arbete, Bostäder, Utbildning, Utveckling, Fritid i Krokomsbygden". Denna organisationsplan har skickats för kännedom bl. a. till oss riksdagsledamöter från Jämtlands län. I brevet till oss skriver Hissmoforsgruppen att den organisation som skisseras i planen är en organisationsform där man sökt skapa förståelse för olika nivåer i samhället och samordna alla krafter som verkar för en positiv utveckling av Hissmofors framtid.

Jag citerar ur brevet: "Projekt Hissmofors utgör också en samordnande funktion för de fyra berörda fackförbundens strävanden i att söka lösa rådande situation på Hissmofors." Så skriver alltså industri- och bostads-

gruppen, och brevet är undertecknat av projektledaren samt av representeranter för Svenska arbetsledareförbundet och Svenska industritjänstemannaförbundet, Svenska pappersindustriarbetareförbundets avd. 25 och Svenska träindustriarbetareförbundets klubbstyrelse i avd. 33.

Den uppfattning och vilja som kommer till uttryck i brevet, viljan att ta nya tag och samordna alla goda krafter, den delar jag. Och än en gång stryker jag under hur nödvändigt och viktigt det är att man nu tar nya gemensamma tag. Det är lämpligt att sågen först och främst kommer till. Det är viktigt för de människor som berörs och för länet i dess helhet.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Det var ett inlägg präglad av insiktsfullhet i frågan som Sven Lindberg höll här, och jag skall med glädje kommentera en del av hans synpunkter.

Först vill jag emellertid säga att han är litet vårdslös när han säger att regeringen skjutit över ansvaret i frågan till länsmyndigheterna. Det är ju så att i den ansvarsfördelning som råder mellan länsmyndigheter och centrala myndigheter för länsplaneringen och i andra angelägenheter måste man förutsätta att länsmyndigheterna svarar för utredningsmaterial och det beslutsunderlag som man vill åberopa i sina resursanspråk gentemot de centrala myndigheterna.

I det sammanhanget är en utredning om en termomekanisk fabrik i Hissmofors naturligtvis av avgörande betydelse. Sven Lindberg säger att det finns råvara för en rationell enhet. Men det är en sanning med modifikation. Om man skall skapa en rationell enhet, vilket torde innebära en enhet med två pappersmaskiner – man är uppe i den storleken om det skall bli en enhet som kan överleva på sikt – då räcker inte den råvara som enskilt skogsbruk producerar i länet, utan då måste man också lita till råvarubasen inom bolagsskogsbruket.

Det är detta som legat som underlag för mitt omdöme att man först måste ha en huvudman för den här anläggningen. Utan detta vore det alltså enligt min uppgift att kasta pengarna i Storsjön att satsa på denna utredning. Det är ett omdöme som jag står för alltjämt. Nu säger Sven Lindberg att han delar min uppfattning. Jag tackar för detta något senkomna omdöme och denna tillnyktring – jag tycker det är värdefullt.

Sven Lindberg försvarar samtidigt utredningen – den blev ju en alldeles speciell liten utredning för socialdemokraterna i länet under valrörelsen – med att den var ett uttryck för desperation i länet. Ja, men nog kan man väl, även om man vill ha saker och ting gjorda, se till att de pengar som de centrala statsmakterna, regeringen, anslår används på ett optimalt sätt ur länets synpunkt. Här är det faktiskt inte så.

När uppslaget kom upp vid en debatt i Hissmofors under valrörelsen tillät jag mig också att säga detta och att man först måste ha en huvudman, ett företag, som vill satsa på projektet innan man över huvud taget skall kunna bedöma det som realistiskt. Jag sade sedan att om man skaffar en huvudman så är jag för min del naturligtvis beredd att medverka till att stödja projektet.

och det gäller alltså. Men först skall det alltså vara någon som är beredd att ta det företagsekonomiska ansvaret för projektet. Och då räcker det inte att planera in det i något slags ramplanering för skogsindustrin. Då måste man faktiskt också vara medveten om att den här industrin förutsätter att man lägger ned ytterligare någon enhet vid kusten – eller att man i varje fall väsentligt ändrar de industriplaner som sedan länge finns vid Norrlandskusten. Detta förutsätter att bolagsskogsbruket har gett sin medverkan.

Jag tycker att Sven Lindberg är värd all heder när han säger att det här projektet har skapat orealistiska förväntningar. Det är ju vad jag har varnat för. Att socialdemokratin i valrörelsen gick ut litet förhastat i detta sammanhang kan jag ha en viss förståelse för. Men det är desto bättre när man nu inser att detta inte är ett realistiskt projekt. Det finns alltså inte heller någon anledning att tro att staten skall kunna ta över det här projektet som huvudman. Nej, stoppa denna utredning! Det är min rekommendation. Använd pengarna för att utreda t. ex. det som behöver utredas vidare för att bygga under kravet på ett trämekaniskt centrum – eller annan alternativ industri i Hissmofors! Det finns mycket som återstår att göra där – det har Sven Lindberg rätt i – för att säkra sysselsättningen för dem som förlorat arbetet genom sulfidfabrikens nedläggning.

Sven Lindberg är förvånad över att jag har nämnt stubbflisanläggningen i mitt svar. Ja, det var faktiskt samma sak där. Att jag sade att det inte var ett särskilt fantasifullt projekt på sin tid berodde på att man också i det fallet ville starta en utredning, samtidigt som vi var medvetna om att motsvarande utredning hade gjorts på två andra håll inom norrländsk skogsindustri. De reella förutsättningarna var inte väsentligt annorlunda. Här kan jag utan vidare säga att finns det en huvudman, ett företag, som satsar på detta projekt, så är det självklart att vi ifrån industridepartementets sida är beredda att diskutera lokaliseringspolitiskt stöd.

Sedan till frågan om sågverket, som också Stina Eliasson var inne på. Det pågår överläggningar om detta. Min bestämda övertygelse är att i inlandet skall man satsa på sågverk och vidareförädling av sågad vara. Det är det som ger arbete, som ger långt mer arbetstillfällen per investerad krona än satsning på en processindustri som den termomekaniska industrin. Jag hoppas att vi under januari månad skall kunna komma till en uppgörelse i denna fråga.

Beträffande Sven Lindbergs syn på ramplanering vill jag säga att jag har stora sympatier för den. Jag har gett uttryck för denna uppfattning tidigare. Men jag tror inte att man skall lägga en byråkratisk apparat över hela den svenska skogsindustrin genom ett formaliserat planeringssystem. Vi ser nu till vad som händer i olika företag, vi ser vad staten kan göra för att koordinera en rimlig strukturförändring, vi ser vad man kan behöva göra för att finansiera angelägna projekt etc. På detta sätt skapar vi en helhetsbild. Självfallet har de kooperativa företagen också sin givna roll i det sammanhanget. Det är min bestämda övertygelse att de kooperativa företagens särart och integritet skall bevaras även om staten har gått in som väsentlig delägare.

Det är faktiskt inte jag som har sagt att ansvaret för strukturomvandlingen

skall vila på de fria marknadskrafterna. Jag tror att man skapar en optimal struktur i svensk skogsindustri genom samverkan mellan alla inblandade parter – ägare, fack, stat. Endast på det sättet kan man säkra utvecklingen i denna kapitalkrävande bransch.

SVEN LINDBERG (s):

Herr talman! Jag får väl tacka för vänligheten från herr Åsling när han sade att jag har varit insiktsfull i den här frågan. Jag trodde att vi skulle försöka föra en debatt utifrån de utgångspunkterna. Sedan sade han att jag var vårdslös när jag ansåg att regeringen ville skjuta över sitt ansvar till regional nivå. Får jag då säga, herr Åsling, att det väl ändå var av insiktsfull vårdslöshet som jag gjorde det, eftersom herr Åsling i sin replik återkom till detta och återigen sade: Det här får ni göra på länsplanet.

Vad som sagts i fråga om råvaran ansåg herr Åsling vara en sanning med modifikation. Jag tycker inte att man kan modifiera det särskilt mycket mer än jag gjorde i mitt inlägg. Råvaran är ju ett stort problem, och det är helt och hållet den som avgör vilka industriinvesteringar som blir möjliga i framtiden. Det är ett stort problem att kunna klara en investering i Hissmofors. Jag tror dock inte vi behöver diskutera den saken vidare. Vi kan konstatera att om vi över huvud taget skall tala om möjligheten av en anläggning i Hissmofors, måste man ta hänsyn till hela råvarubalansen, men det utredningsarbetet har jag tidigare sagt att det är orimligt att lägga på länsnivå.

Sedan säger sig herr Åsling vara glad över att jag delar hans uppfattning om den här utredningen. Men jag underströk att jag delar uppfattningen bara om utredningen skall bedrivas under nuvarande former. Jag vill sträcka mig så långt att jag kan säga att jag inte alls är säker på att en utredning – inte ens om regeringen tar ansvaret för den – kommer att kunna leda fram till att vi kan göra investeringar i anläggningar i Hissmofors. Det är endast en utredning med ledning från regeringen som har någon möjlighet att initiera samarbetet med övriga företag och diskutera hur vi regionalpolitiskt skall planera in våra industrier och som kan leda fram till ett bra resultat.

Men sedan säger herr Åsling i klartext att han inte tror att detta är realistiskt. Det beskedet är i och för sig tråkigt för Jämtlands län, men jag tycker ändå att herr Åsling bör ha en eloge för att han i klartext säger att han uppfattar projektet som orealistiskt. Det finns ju ingen anledning för oss att försöka invägga människor i tron att de har en framtid i en ny pappersmasseindustri i Hissmofors, om det inte är realistiskt, utan då får jag väl gå hem till mitt län och tala om för folket där att regeringen anser detta förslag orealistiskt. Vi får då ta under övervägande om utredningsarbetet skall försätta. Det är ett klart besked till länets invånare, och jag lovar herr Åsling att jag skall framföra det.

Herr Åsling talar också om tillnyktring från min sida. Jag höll på att säga: När har herr Åsling sett mig onykter? Men skämt åsido; Herr Åsling har aldrig hört mig hävda uppfattningen att det är alldeles klart och givet att ett sådant här projekt går att ro i land. Låt oss ändå konstatera att en strukturplan kanske skulle hjälpa till att förverkliga det här projektet.

Måndagen den
17 december 1979

*Om en skoglig
basindustri i Hiss-
mofors, m. m.*

När det gäller planerna på ett trämekaniskt centrum och en stubblis-
läggning återförvisar herr Åsling det arbetet till regional utredningsnivå. Jag
har framhållit att vi saknar nödvändiga resurser för att klara detta på
länsnivå. Vi måste ha medverkan från regering och centrala myndigheter.
Jag vill be herr Åsling att ompröva om man inte bör påta sig större ansvar för
det här arbetet från regeringens sida.

När det gäller diskussionen om en ramplanering har Nils Åsling nu kommit
så långt att han säger att han känner starka sympatier för en ramplanering.
Det är klart att det kan vara smärtsamt att omvända sig, och herr Åsling
tillägger att det skulle kunna medföra att det läggs en byråkratisk hand över
företagen och att det försvårar arbetet. Men varför behöver det bli fallet? Vi
har diskuterat detta, och herr Åsling behagar kallar det för samarbete. Jag
går gärna med på att vi ändrar beteckningen "ramplanering" till "samarbe-
te", om vi är överens om att den framtida strukturen inom skogsindustrin
skall planeras i samråd mellan samhälle, företag och de anställda.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Vad som nu sker är litet oroande för den framtida politiska
debatten i Jämtland. Den brukar vara fylld av stimulerande ordbyten. Här
blir nu Sven Lindberg och jag i denna sena timme plötsligt överens om det
mesta.

Möjligen skulle jag vilja säga beträffande arbetsfördelningen mellan
länsmyndigheter och centrala myndigheter att jag vidhåller min uppfattning
att man måste göra en klar distinktion mellan vad som är regionala
myndigheters ansvar och kompetens och vad som är centrala myndigheters
ansvar och kompetens. Annars får man inte den kraft i dialogen som är
nödvändig.

När det sedan gäller det här speciella projektet så tycks vi vara överens om
att man måste ha hela råvarubalansen med i bilden. Det förutsätter att
bolagsskogsbruket är med. Vi vet redan nu att det inte finns några
möjligheter att där mobilisera ett intresse. Projektet är alltså orealistiskt, och
det är bra att det nu är klarlagt. Det är ingen nyhet – detta har hela tiden varit
min inställning, och jag har offentliggjort den. När Sven Lindberg nu berättar
detta för sina och mina valmän i Jämtland, så är det alltså ingen nyhet för
dem. Det blir bara en bekräftelse på den inställning som jag hela tiden har
haft, nämligen att resurserna i stället skall användas för att utveckla
sågverksindustrin och vidareförädlingen av de sågade varorna.

Vad beträffar ramplaneringen är jag alltså överens med Sven Lindberg om
att denna inte skall formaliseras utan vara flexibel och främja samverkan
mellan samhälle, företag och fack. Jag noterar med stor tillfredsställelse att vi
blivit överens på denna viktiga punkt.

SVEN LINDBERG (s):

Herr talman! Till det sista vill jag säga att det är glädjande att kunna
konstatera att Nils Åsling kommer närmare och närmare oss när det gäller
det som vi kallat för ramplanering men som jag lovat att i fortsättningen kalla

för samarbete. Välkommen, herr Åsling! Vi har väntat länge.

Kanske jag vågar vara fräck nog att i denna sena timme fråga: När kan vi förvänta oss förslag i den här riktningen till riksdagen från herr Åslings sida?

Jag är helt på det klara med kompetensfördelningen, herr Åsling. Jag håller med om att vi skall skilja på kompetensen. Jag försökte förklara för herr Åsling att vi på länsplanet inte anser oss ha de resurser som behövs för att klara de här projekten. Dessa resurser finns i regeringskansliet och hos regeringen underställda verk och myndigheter. Det är dessa resurser som måste användas för att klara de olika projekt som vi diskuterat på länsnivå. Jag skulle än en gång vilja be herr Åsling att han för den framtida sysselsättningen i Jämtland – hans eget hemlän – omprövar det här ställningstagandet.

Det är glädjande att höra att herr Åsling anser att vi skall satsa på sågverksindustrin och på vidareförädlingen inom länet.

Jag hoppas att herr Åsling nu och framöver intensivt skall arbeta för att den inställningen kommer med i det planeringsarbete som är nödvändigt för den framtida strukturutvecklingen inom skogsbruket. Har vi kommit så långt, herr Åsling, tycker jag att vi har fått ut rätt mycket av det här meningsutbytet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om varvspolitiken

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Jörn Svenssons* (vpk) den 16 november anmälda interpellation, 1979/80:68, och, anförde:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig om regeringen hade auktoriserat ekonomiministern att framföra uttalanden eller programförklaringar rörande ytterligare nedskärningar vid varven och om regeringen avser att i kommande förslag till riksdagen aktualisera ytterligare nedskärningar och på vilka grunder man i så fall ämnar göra dessa.

Marknads- och konkurrensförutsättningarna för de svenska storvarven under 1980-talet utreds f. n. av Svenska Varv AB. Bolagets styrelse skall ta ställning i strukturfrågan i början av januari nästa år.

Detta ställningstagande liksom förslaget från kommissionen för de mindre och medelstora varven kommer att bilda underlag för den varvsproposition regeringen har för avsikt att förelägga riksdagen våren 1980.

Varvsindustrin har under de senaste åren erhållit ett mycket omfattande finansiellt stöd från staten. Stödet i form av kapitaltillskott, förlustgarantier och avskrivningslån m. m. uppgår under åren 1977–1979 till ca 12 000 milj. kr. Det är sålunda en för samhället kostsam och riskfylld verksamhet som varven utövar.

Mot bakgrund av det statsfinansiella läget måste en minskning av det

statliga stödet till varvsindustrin i förhållande till vad som gällt de senaste åren ske. Inom några år bör stödet helt upphöra.

Kapaciteten vid varven blir därför på längre sikt helt beroende av de marknads- och konkurrensmässiga förutsättningarna. De bedömningar som kan göras i dagsläget pekar entydigt på att kapaciteten måste minskas.

Det är mot denna bakgrund som ekonomiministerns uttalanden om "ytterligare nedskärningar vid varven" måste ses.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

I en TV-intervju i höstas om Sveriges framtida ekonomi gjorde ekonomiminister Bohman det uttalandet, att fortsatta nedskärningar vid de svenska varven är nödvändiga.

Det uttalandet gör alltså herr Bohman flera månader innan den nya varvspropositionen skall läggas fram. Det fanns i det här programmet ingen tveksamhet i herr Bohmans ton eller sätt att uttrycka sig. För honom var saken klar. Varven skall dras ner ytterligare.

Detta herr Bohmans uttalande var märkligt. Det är inte ekonomidepartementet som ansvarar för varvsfrågor. Ansvarig för varvsfrågor är industridepartementet och industriministern. Ändå angav herr Bohman tonen för den kommande varvspolitiken.

Medan industridepartementet blott befann sig i förberedelseskedet för sin proposition, medan alla utredningar och rapporter ännu inte var klara – då gör herr Bohman detta utspel. Vem är egentligen denne Bohman, som kan driva varvspolitik så där helt självständigt, som plötsligt kan uttala sig om vad som skall komma att stå i en proposition som handläggs i ett helt annat departement?

Den fråga jag ställt är vem som hade gett herr Bohman fullmakt att föregripa vad som skulle känneteckna den fortsatta varvspolitiken i Sverige.

Denna fråga svarar nu inte industriministern på. Han gör i stället en kort och snabb skiss över läget, han konstaterar att marknadsförhållandena får avgöra varvsindustrins framtid och att med utgångspunkt däri ter sig ytterligare nedskärningar oundvikliga. Sedan säger han att det är mot denna bakgrund man skall se herr Bohmans yttrande.

Men det var inte detta min fråga gällde, utan frågan gällde med vilken rätt en ekonomiminister kan uttala sig så tvärsäkert om ett omfattande ärende som ligger under ett helt annat departement än hans eget.

På den frågan finns det som jag kan se bara två tänkbara svar, varav det ena automatiskt utesluter det andra.

Det ena svaret är att herr Bohman uttalade sig på regeringens samlade vägnar, dvs. hade även industriministerns sanktion för att göra sitt uttalande.

Det andra tänkbara svaret är att herr Bohman alls inte hade talat med den övriga regeringen, att hans uttalande berodde på antingen ett snabbt arbetande temperament eller också på någon sorts föreställning att det är han

som egentligen bestämmer även över industripolitiken.

Om herr Bohman hade sanktion från regeringen uppstår en annan intressant fråga: Hur kan regeringen redan innan allt material presenterats och de anställda hörts veta precis hur den framtida varvspolitiken skall se ut? Hade man redan sin åsikt klar? Har man hela tiden haft en förhandsinställning, som varit oberoende av vad som skulle framkomma av underlagsmaterialet?

Om herr Bohman å andra sidan bara helt friskt föll industriministern i ämbetet – vilket kanske är det troliga, om man känner herr Bohman – är det inte i djärvaste laget? Vad har herr Bohman på industridepartementet att göra? Och vad har han framför allt där att göra, innan det finns en proposition som riksdagen kan ta ställning till och som riksdagen enligt grundlagen skall säga sin mening om?

Det var denna fråga jag ställde. Den vill jag gärna ha svar på. Alltså ännu en gång: Hade Gösta Bohman sanktion för att uttala sig om varvspolitiken som han gjorde? Var industriministern införstådd med att han uttalade sig så?

Sedan har emellertid herr Bohmans uttalande en långt vidsträcktare relevans än så.

Vi vet att oron stiger ute på varven. Det är inte bara herr Bohman som pratar bredvid mun. Det ställs frågor från varvens arbetare och tjänstemän – brännande och allvarliga frågor – som inte får något klart svar. Chefspersonerna uttalar sig inte. Men det går rykten. Det läcker litet överallt. Det läcker om konsultföretag. Det läcker om Arendals framtid och om förhållandet Arendal-Uddevalle. Det läcker om Öresundsvarvets öde. Överallt är det ryktesspridning. Det talas under hand om att nu kommer det som fanns antytt redan i de rapportbilagor som var fogade till den förra varvspropositionen. Där diskuterade man som bekant lösningar med ett, två eller tre storvarv. Redan där avvisades en lösning med alla fyra storvarven i drift.

Herr industriminister! Hade vi inte i dag denna ryktesflora, denna ångest och oro, dessa undanglidande kommentarer från cheferna när de raka frågorna ställs – då kunde jag ha väntat att ställa mina frågor tills vi hade fått den nya varvspropositionen på riksdagens bord.

Men nu kan inte frågorna vänta. Det har läckt ut för mycket. Det är för många rykten i svang. Öresundsvarvets anställda har demonstrerat. De vill ha besked. Alla vill ha besked. Arbetare, tekniker, organisatörer, som lagt ner sina krafter på att genomföra de mödosamma omställningar som är nödvändiga om varven skall kunna räddas, kan man inte bara avspisa tills en proposition ligger i tryck. Nu måste sanningen fram.

Och min fråga till Nils Åsling gäller: Vad är sant och vad är rykten?

Kommer regeringen att föreslå nedläggning av Öresundsvarvet? Ja eller nej.

Kommer regeringen att föreslå nedläggning av Arendal? Ja eller nej.

Vilka övriga varv kommer man att vilja lägga ner? Hur många storvarv kommer att föreslås bli kvar och vilka?

Nils Åsling och jag har olika uppfattningar om varvens framtid och roll. Jag

för min del ansluter mig till de många arbetare, tekniker och planerare som ute på varven anser att deras arbete och deras arbetsplatser har en viktig framtidsroll att spela och att denna allvarligt skadas om ännu fler nedskärningar av kapaciteten sker.

Men låt oss för tillfället lämna dessa skillnader i sakbedömning åsido.

Vad jag nu begär av Nils Åsling är bara ett rakt svar. Ett svar på de frågor jag här ställt.

Jag inser att det inte är särskilt trevligt att agera tomtensisse, när man har så deprimerande julkappar att överlämna till varvens anställda.

Men industriministern har ändå en viss chans. Han skulle med ett rakt besked, hur svart det än är färgat, kunna ge något i politiken så pass ovanligt som ett ärligt besked. Han kan göra slut på korridormygel och ryktesspridning, och om man också inte gillar hans varvspolitik, skulle man hålla honom räkning för ärligheten och öppenheten. Då skulle också varvens anställda äntligen få se det verkliga ansiktet på den fiende som de nu och framöver har att kämpa mot. De är för dem en förutsättning för att en ny varvspolitik skall kunna segra.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag tycker kanske att Jörn Svensson har en väl formell syn på ekonomiministerns uttalande. Det var fråga om ett diskussionsinlägg, och ett sådant behöver rimligen inte sanktion. Det får stå för vederbörandes räkning och skall väl ses i det större sammanhang som jag har angett i mitt svar.

Jag vill gärna säga att jag delar Jörn Svenssons uppfattning om att det är olyckligt med den pressdebatt och med de läckor som Jörn Svensson åberopar när det gäller utredningsmaterial kring varvsfrågan - ett utredningsmaterial som kanske av en bred allmänhet tas som ett definitivt beslutsunderlag utan att det har utvärderats.

För industridepartementets del gäller att vi kommer med en proposition i mars. Vi har inte ens på vårt bord fått den strukturutredning som Svenska Varv ålagts att göra och som, såvitt jag vet, inte ens dragits i styrelsen. Vi har inte - hur gärna vi än skulle vilja göra det - någon möjlighet att lämna korta, raka och franka svar, därför att vi helt enkelt inte har haft ärendet under sedvanlig beredning.

Jag är litet förvånad över Jörn Svenssons reaktion beträffande ekonomiministerns diskussionsinlägg och att han här försöker provocera mig att, oavsett om beredningsarbetet är slutfört i departementet eller inte, ge ett svar på en fråga som jag inte rimligen kan veta hur vi i framtiden skall hantera. Så snart vi är klara med propositionen kommer vi självfallet att ge offentlighet åt den och därmed också ta ställning till varvsindustrins framtid.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag beklagar detta svar. Industriministern tog inte den chans han ändå måste veta fanns även i denna sena timme.

Låt mig först få vederlägga industriministerns försök att göra en lovvärd

men misslyckad Ehrenrettung av herr Bohmans uttalanden. Det var inget diskussionsinlägg utan en intervju i ett planerat TV-program, en intervju som var förberedd och planerad. Det var inte något spontant yttrande som kom i stundens ingivelse därför att herr Bohman manövrerades in i ett hörn av intervjuaren. Yttrandet förekom i en rundmålning, i en översiktlig beskrivning av den ekonomiska problematiken i landet, och han hade förmodligen haft tid att fundera över det under den tid som föregick intervjun. Det var alltså ingen tillfällighet att herr Bohman sade så. Jag tror inte att industriministern skall utmana människor som eventuellt läser protokollet från den här debatten till att tro att det var en tillfällighet.

Som jag sade tidigare tog inte industriministern den här chansen. Jag vill emellertid försöka utöva påtryckningar på honom, inte för att vinna någon billig poängseger i en debatt utan helt enkelt därför att läget ute på varven har blivit sådant att man måste svara. Varje fördröjning av ett rakt svar, åtminstone när det gäller vissa huvudpunkter, kommer att uppfattas som ett föga hederligt sätt att bedriva varvspolitiken. Nu måste man få veta vår saker och ting står för att kunna förbereda sig på det nya och – om man har en annan uppfattning – kunna förbereda alternativ.

Vi kan ju inte ha det på det sättet att herr Bohman skall få gå ut och säga sin oförgräpliga mening och sedan få, åtminstone till hälften, understöd eller täckas upp av industriministern. Skall sedan industriministern, när all den oro som detta åstadkommit har blommat upp ute på varven, då säga: Nej, jag kan absolut inte säga någonting, därför att frågan inte har blivit beredd i vederbörlig ordning?

Vi vet att arbetet när det gäller förberedelserna här är mycket långt framskridet. Vi vet att konturerna, åtminstone inom industridepartementet, måste ligga klara. Man måste veta i stort vad propositionen kommer att utmytna i. Läget är sådant, att en regering och en minister förlorar i anseende för varje dag som går utan att ett besked kan ges. Hela situationen kräver ett sådant. Det hade inte varit lika pressande om situationen hade varit en annan. Men det har som sagt förekommit för mycket läckage, för mycket ryktesspridning. Det är inte bara vanlig oro som människorna ute på varven nu känner, utan det är oro och ilska. De är inte på det klara med vad dessa rykten egentligen innebär.

Det talas ju i dag öppet om att Öresundsvarvet skall läggas ned och att de som eventuellt blir kvar där skall över till Kockums. Sådana rykten kan väl inte tas ur tomma luften. De uppstår inte i varvsarbetarnas föreställningsvärld, för de är hyggliga människor som inte ens in i det sista vill tro det allra värsta. Men sådana är ju vanliga människor till skillnad från politiker. Det är politikerna och administratörerna som sysslar med dessa frågor som släppt ut denna flöda av rykten, som läckt ut.

Därför tycker jag att man efter herr Bohmans uttalande så många månader i förväg nu faktiskt borde kunna få ett rejält besked av den ansvarige ministern: Skall Öresundsvarvet läggas ned? Skall Arendalsvarvet läggas ned? Hur många storvarv skall vara kvar i den varvspolitik som kommer att presenteras? Det är de raka besked jag begär att få. Om detaljerna i övrigt.

Om varvspolitik

om de svåra strukturella problemen, om marknadsproblemen i framtiden osv. begär jag naturligtvis inte att någon minister i dag skall uttala sig.

Industriministern NILS ASLING:

Herr talman! Jag tycker att Jörn Svensson är ganska inkonsekvent när han här dels talar om den oro som finns ute på varvsorterna och som jag är medveten om – jag har ju ganska nära kontakt med både folk och företag där – dels kräver att vi här skall ge ett som han säger klart besked, eftersom konturerna måste vara klara när det gäller vår syn på varvspropositionen. Men så arbetar inte industridepartementet. Vi väntar nu på Svenska Varvs strukturutredning. Sedan vidtar industridepartementets ganska omfattande beredningsarbete. Vi anser oss nämligen vara skyldiga de anställda vid Svenska Varv och de övriga medborgarna på varvsplatserna ett väl genomarbetat, sakligt tungt vägande förslag. Som jag ser det är det också en förutsättning för att riksdagen skall kunna fatta beslut i denna så viktiga framtidsfråga.

Därför, Jörn Svensson, vore det att handskas vårdslöst med en viktig fråga och med de varvsanställdas förtroende att här börja på att gissa sig till vad som kan komma att bli regeringens förslag i en fråga som ännu inte börjat beredas.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill inte gärna ta till överord, men nog är det litet förolämpande gentemot mig i varje fall och gentemot de varvsanställda när Nils Åsling talar om att vi här skulle försöka gissa oss till vad som kommer att hända. Det här är ingen gissningstävlan. Vore det en sådan och hela läget var förutsättningslöst, då hade ekonomiministern inte vågat uttala sig som han gjorde och då hade inte Nils Åsling heller i det korta interpellationssvar han läste upp uttalat sig i sak utefter samma linje som Gösta Bohman. Det här är alltså ingen gissningstävlan, där allt ligger öppet och där allt är förutsättningslöst, utan vad det handlar om är att man här redan har en inriktning.

Om det är vårdslöst att uttala sig konkret om vad denna inriktning innebär i storvarvens termer, ja, då var det vårdslöst av herr Bohman att över huvud taget uttala sig som han gjorde. Då var det vårdslöst av industriministern att i dag bekräfta vad herr Bohman sade, nämligen att ytterligare nedskärningar är aktuella och kommer att föreslås i propositionen. Det enda jag har begärt är att få veta vari dessa nedskärningar, som två ministrar nu har bekräftat, består. Skall Öresundsvarvet läggas ner? Skall ytterligare något storvarv läggas ner?

Det vore bra om Nils Åsling återupprättade något av yrkespolitikernas dåliga anseende i detta land, genom att äntligen lämna ett klart besked om innebörden av det som både han och herr Bohman i något allmännare form redan har sagt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

Nr 55

Måndagen den
17 december 1979

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1979/80:69 till utbildningsutskottet

§ 7 Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 1979/80:17–19

Justitieutskottets betänkanden 1979/80:13, 14 och 19

Lagutskottets betänkanden 1979/80:13 och 18

Utrikesutskottets betänkanden 1979/80:9, 12 och 14–17

Socialutskottets betänkande 1979/80:16

Utbildningsutskottets betänkanden 1979/80:10–14

Näringsutskottets betänkanden 1979/80:18, 19, 21, 22, 24 och 25

Civilutskottets betänkande 1979/80:7

§ 8 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1979/80:107

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 22.52.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert